

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

АнаІэ тырагъэтынэу къафигъэпытагъ

Псыкъиуным епхыгъэ гумэкІыгъохэр дэгъэзыжыгъэнхэм пае шІэгъэн фаехэм, непэрэ мафэхэм яхъулэу Іофхэм язытет зыфэдэм зыщытегущыІэгъэхэ оперативнэ зэхасыгъо Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТхакІущынэ Аслъан тыгъуасэ зэхыщэгъ.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэмрэ УФ-м ошІэ-дэмышІэ ІофхэмкІэ и Министерствэ АР-мкІэ и ГъэІорышІапІэ ипашцэу Гъунэжыккъо Муратрэ Іофхэм язытет зыфэдэм республикэм ипашцэ щэгъэгъозагъ. Ахэм кызыралуагъэмкІэ, Іофхэр нахъ зыщыхыльгъэ къуаджэу Фэдз джырэ лъэхъаным псыр щызэкІэкІожъэу ригъэжыагъ. Ау станицэу Дондуковскэм дэт уни 174-мэ псыр лъэшэу акІэхъагъ, ахэм нэбгырэ 316-рэ ащэпсэу, нэбгырэ 266-р агъэкошыгъэх. НэмыкІ чІыпІэ ащэгъэ цІыфхэм ящыклагъэр зэкІэри арагъэгъоты, унэу

къабгынагъэхэр правэ-ухъумэкІо органхэм къагъэгъунэх. Республикэм инэмыкІ псэупІэхэу псыр кызыкІэхъагъэхэм ІэпыІэгъу афэхъух, техникэр ыкІи кІуачІэр афекъу, сыхъат пэпчъ псыхъохэм адэт псым зыкызырелъ-тыррэр ауплъэкІу.

Іофхэм язытет зэрэ-хылыгъэр ТхакІущынэ Аслъан кыыхигъэщызэ, гумэкІыгъом идэгъэзыжыкын фэгъэгъэгъэ пстэуми яІофшІэн нахъ агъэлъэшынынэу, псыр кызыкІэгъэ цІыфхэм анаІэ атырагъэтынэу, ищыклагъэ хъумэ, медицинэ е нэмыкІ ІэпыІэгъу арагъэгъотынэу къафигъэпытагъ.

(Тикорр.).

КІэлэегъэдждэ анахъ дэгъур къэнэфагъ

«АдыгеимкІэ ильэсым ианыхъ кІэлэегъэдждэ дэгъу» зыфилорэ зэнэкъокъум хэлэжыагъэхэу, текІоныгъэ ыкІи хагъэунэфыкІырэ чІыпІэхэр кыдэзыхыгъэ нэбгыри 5-р Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТхакІущынэ Аслъан тыгъуасэ ригъэблэгъагъэх, яІофшІэнкІэ къалэжыагъэхэр аритыжыагъэх.

— Зэнэкъокъум зыщызыушэтыгъэ кІэлэегъаджэхэм ІэпІэсэныгъэшхо зэрахэлгыр, яІофшІэн хэшІыкІышхо зэрэ-фырІагъ джыри зэ къаушы-хъатыгъ, — кыІуагъ ТхакІущынэ Аслъан. — Непэ шъо шъуисэнхъат шъуфэшпыпкъэу, гъэпсэф шъуимыІэу Іоф зэрэ-шъушІэрэм ишІуагъэкІэ гъэ-сэныгъэм исистемэ хэхъоны-гъэхэр ешІых, ыпэкІэ лъэкІуа-тэ. Шыпкъэ, непэ кІэлэегъа-джэм илэжыапкІэ зыфэдиным угігъэрэзэнэу щытэлп, нэмыкІ гумэкІыгъоу, шыкІагъэу ащ ыпашхъэ итыри макІэп. Ахэр дэгъэзыжыагъэнхэр, кІэлэ-егъаджэм истатус обществэм зыкыщегъэІэтыгъэныр ти-пшгъэрылъ шъхъаІэхэм ащыщ. ЛъэкІэ проектэу «Гъэсэныгъ» зыфилорэм, республикэ про-граммэхэм яшІуагъэкІэ мы аужырэ ильэсхэм гурыт еджа-

пІэхэм ящыкІэгъэ оборудова-ниер, автобусхэр, Іэмэ-псымэ-хэр, нэмыкІхэри къалэкІахъэхэ хъутгъэ. КъыпкІэхъухэр лІэуж-хэм шІэныгъэ куухэр ягъэгъо-тыгъэнхэр, ахэм щыІэныгъэм чІыпІэ гъэнэфагъэ щаубыты-ным шъумыпшъыжъэу шъузэ-рэдлажыэрэм фэшІ «тхъа-шъуегъэпсэу» шъосэІо. Ныб-джэгъу лъапІэхэу зэнэкъокъум хэлэжыагъэхэр, гъэхъагъэу шъу-шыгъэхэм апае джыри зэ сы-гу кызыделэу сышъуфэгущІо, псауныгъэ пытэ шъуиІэу, цІыф-хэм уасэу кышъуфашІырэм кышчымыкІэу, ежъугъаджэхэ-рэм шъуагъэгущІоу ыпэкІэ шъулыкІотэнэу шъуфэсэІо.

Зэнэкъокъум хагъэунэфы-кІырэ чІыпІэхэр кышчыдэзы-хыгъэхэу, Кошхъэблэ районым игурыт еджапІэу N 9-м икІэлэ-егъаджэу Мэрэтыккъо Иннэ, Джэдждэ районым ит еджапІэу

N 7-м биологиемкІэ икІэлэ-егъаджэу Ирина Баштовам, Мыекъопэ районым ит гурыт еджапІэу N 16-м географи-емкІэ икІэлэегъаджэу Нина Ко-старновам ыкІи Мыекъопэ гим-назиеу N 22-м физикэмкІэ икІэлэегъаджэу Александр Теслюк АР-м и Лышхъэ ыцІэкІэ агъэнэфэгъэ ахъщэ шІухъафтынэу сомэ мин 20 зы-рыз ыкІи дипломхэр араты-жыагъэх.

Адыгеим икІэлэегъэдждэ анахъ дэгъу хъугъэ Мыекъуа-пэ игурыт еджапІэу N 28-м урысыбзэмрэ литературэмрэ-кІэ шезыгъэдждэхэр Елена Криушина, сомэ мин 50, текІо-ныгъэр кызырэдихыгъэр къэ-зыушыхъатыр Дипломыр ыкІи «Хрустальный пеликан» зыфи-Іорэ шІухъафтыныр АР-м и Лышхъэ ащ фигъэшъоша-гъэх.

Джащ фэдэу АР-м ипрофсо-юзхэм я Федерацие итхъама-тэу Устэ Руслъан зэнэкъокъум хэлэжыагъэ пстэуми къафэ-гушІуагъ, текІоныгъэ кыдэ-зыхыгъэ Е.Криушинам ноут-бук ритыгъ. Исэнахъат фэшъы-пкъэу Іоф зышІэхэрэм гушыІэ дэхабэ къафилуагъ АР-м гъэ-сэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ иминистрэу Беданыккъо Рэмэ-занэ.

Нэужым гушыІэ зыштэгъэ Е. Криушинам кІэлэегъаджэ-хэм ацІэкІэ кыІуагъ сыд фэ-дэрэ лъэныккъоІи ІэпыІэгъу къафэхъугъэхэу АР-м и Лы-шхъэрэ Іофтхъабзэм изэхэ-щакІохэмрэ зэрафэразэхэр, ащ фэдэ фыщытыкІэм кІуачІэ кызыраритырэр.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Тын лъапІэхэр аритыжыагъэх

Ильэс зэкІэлъыкІохэм зилофшІэнкІэ гъэхъагъэ-хэр зышІыгъэхэу, къэралыгъо ыкІи республикэ тынхэр зифэшъуашэу алъытагъэхэм защыфэ-гушІогъэхэ торжественнэ зэхыхъэ правитель-ствэм и Унэ тыгъуасэ шыкІуагъ. Щытхъур къэзылэжыагъэхэм гушыІэ дахэхэр къапиго-хыгъ Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТхакІущынэ Аслъан.

Ахэм ащыщых Урысые Федерацием и Президент иунашъокІэ «УФ-м иапшгъэ-рэ еджапІэ изаслуженнэ Іо-фышІ» зыфилорэ щытхъу-цІэр кызыфагъэшъошагъэу, Адыгэ къэралыгъо универ-ситетым ипроректорэу Анге-лина Шахановар, «УФ-м культурэмкІэ изаслуженнэ ІофышІ» зыфилорэ щытхъу-цІэр кылыжыагъ оредыІо-къэшъокІо ансамблэу «Ка-зачатам» ипашцэу Наталья Уваровам.

Джащ фэдэу АР-м и Лы-шхъэ иунашъокІэ респу-бликэм иэкономикэ хэхъоны-гъэхэр ышІынхэм зилахы-шІу хэлгъэу, зэлухыгъэ акцио-нер обществэу «Мыекъопэ автотранспортнэ предприя-тием» игенеральнэ директо-рэу Янэккъо Асхъад медалэу «Адыгеим и Щытхъузехъ» зыфилорэр фагъэшъошагъ. АР-м изаслуженнэ журна-лист хъугъэ республикэм и Лышхъэ ипресс-секретарэу Беданыккъо Иляс.

Гъэсэныгъэм, псауныгъэр къэухъумэгъэным, искуст-

вэм, мэкъу-мэщым, нэмыкІ лъэныккъохэмкІи щытхъур зифэшъошэ цІыфхэм къалэ-жыагъэ къэралыгъо ыкІи рес-публикэ тынхэр АР-м и Лы-шхъэ аритыжыагъэх.

Росвоенцентрэм имежве-домственнэ коллегие унашъоу ышІыгъэм диштэу, медалэу «Урысыем и Патриотхэр» зы-филорэр гъэзетхэу «Адыгэ макъэмрэ» «Советскэ Адыге-имрэ» яжурналистхэу Ем-тІыль Нурбийрэ Александр Данильченкэмрэ къафагъэ-шъошагъ.

— Торжественнэ зэхыхъэм къекІолІэгъэ нэбгырэ пэпчъ ежъ зыфэгъэгъэгъэ лъэны-къомкІэ Іофышхо ышІагъ, щытхъур кылыжыагъ, — кыІуагъ ТхакІущынэ Аслъан. — Республикэм хэхъоныгъэу ышІыхэрэм шъуи-Іахышхо ахэлъ, ащкІэ лъэ-шэуи тышъуфэраз. Непэ кы-хагъэщыгъэхэм зэкІэми сы-шъуфэгущІо, псауныгъэ пытэ шъуиІэу, шъуигъэхъагъэхэм ахэжъугъахъозэ ыпэкІэ шъу-лыкІотэнэу шъуфэсэІо.

(Тикорр.).

Ощхыбэм ыуж...

ЖьоныгъуакIэм и 23-м пчыхъэм ыкIи и 24-м чэщым, Адыгэ Республикэм ичIыплэ зэфэшхьафхэм оцхышхо къащещыгъ. Метеостанциехэм ыкIи гидропостхэм къызэрэтыгъэмкIэ, оцхэу къещхыгъэр сыхъат 12-м къыклоцI миллиметрэ 17-м къыщегъэжьагъэу 52-м нэсыгъ. АР-м и Гидрометеогупчэ ипашэу А.Митровым къызэриуагъэмкIэ, республикэм ит псыхъохэм, псыубытыплэхэм адэт псым зыкъызэриэтырэр зэгъэшлэгъэным паче сыхъатитIум къыклоцI ахэр зэ ауплэкIух, зэфэхьысыжьхэр псынIэу ашIых.

ЖьоныгъуакIэм и 23-м ехьулэу псыхъохэу Къурджыпсрэ Дахэмрэ къыдэунхэм ищынагъо къэуцугъ. ЖьоныгъуакIэм и 24-м сыхъатыр 10.00-м адэжэ псыхъоу Фарзэ сантиметрэ 497-кIэ зыкъылэтыгъ. Псыхъоу Лабэ шапхъэхэм сантиметрэ 16-кIэ ашIокIыгъ, джыри ащ хэхьо. Псыхъохэу Фэдз, Фарзэ, Чехрак ыкIи каналэу «Фэдз — Неволька» зыфиохэрэм псым закышциIэтын ылъэкIышт.

Мы мафэхэм оцхэу шылагъэхэм къахэкIыкIэ, автомобиль гьогухэм, хатэхэм ыкIи унэхэм псыр къахIэхьагъэу агъэунэфыгъ. ГушыIэм паче, Мыекъуапэ имикрорайонэу «Восходым», анахьэу саугъэтэу «ДзэкIолIым ипсынэкIэчъ» зыфиорэм дэжэ псыр бэу иуцуагъ. ЦIыфхэм къызэралотагъэмкIэ, канализациехэм ясистемэ тэрэзэу Iоф зэримышлагъэм къыхэкIыкIэ, псыр сантиметрэ 50 — 60-рэ фэдиз

икууагъэу лъэсрыкIо гьогухэм арычъагъ.

УФ-м и МЧС и ГъэIорышIапIэу АР-м шыIэм къызэритырэмкIэ, псэупIэхэу Къурджыпс, Грознэм, Совхознэм, Победэм, Дагестанскэм, Шунтук, Фэдз (унэ 230-рэ), Кармалино-Гидроицкэм, Вольнэм, Шелковниковым, Веселэм, Ханскэм, Тамбовскэм, Екатеринбургэм псыр аклэуагъ.

Синоптикхэм къызэрэтырэмкIэ, мы мэфэ благъэхэм Адыгеим джыри къыщещхышт, чIыплэ-чIыплэу шыоцхышхошт. Анахьэу Iофыр зыщыдэицтыр къушхьэхэр ыкIи ахэм къапэблэгъэ районхэр арых.

ЖьоныгъокIэ мазэр мыщ фэдэу оялэу зыщытыгъэу къашIэжырэр 2001-рэ илъэсыр ары.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.
Сурэтыр Iэшъынэ Аслъан къытырихыгъ.

ИгъэкIотыгъэу хагъэунэфыкIыгъ

Славян тхакIэм ыкIи культурэм и Мафэ тиреспубликэ игъэкIотыгъэу шыхагъэунэфыкIыгъ. Библиотекэхэм, гурыт еджапIэхэм ыкIи апшхэрэ еджэпIэ заведениехэм тхылъеджэ конференциехэр, утренникхэр, викторинэхэр ащызэхашагъэх, тхакIэм лъапсэ фэзышыгъэхэу Кириллрэ Мефодийрэ яшIушIагъэ, славян культурэм ялахьэу хэлъым, ящылэныгъэ гьогу зашагъэгъо-загъ.

Мыгъэ яплIэнэрэу научнэ еджэнхэр республикэм цызэхашагъэх. Ахэм ахэлэжьагъэх культурэм иIофышIэхэр, этнографхэр, крае-

ведхэр, кIэлэегъаджэхэр, студентхэр.

Тыгъуасэ славян тхакIэм ыкIи культурэм я Мафэ ихэгъэунэфыкIым Пушкиным исаугъэтэу Адыгэ драматическэ театрум дэжэ шытым къыщырагъэжьагъ. МэфэкIым фэгъэхьыгъэ зэхыхэм къышыгушылагъэх АР-м гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэ игуадзэу Алий Марыет, Адыгэ кIэлэегъаджэ колледжым и студентхэу И. Буниныр, И. Реформатскэр ыкIи М. Святенкэр. ЕтIанэ саугъэтым къэгъагъэхэр кIэралхьагъэх.

Ащ ыуж Адыгэ къэралыгъо университетым научнэ сесси-

ем иIофшIэн шыригъэжьагъ. Мыщ къекIоллагъэхэм къафэгушIуагъ Мыекъуапэ ыкIи Адыгеим я Епископэу Тихон. ЕтIанэ докладхэм ядэлугъэх. Ахэр къашIыгъэх Адыгэ къэралыгъо университетым икIэлэегъаджэу Александр Барановым, гуманитар шIэныгъэхэм апыл Адыгэ республикэ институтым иотдел ипашэу Наталья Денисовам, Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым икIэлэегъаджэу Олеся Кодзаевам, Мыекъопэ гурыт еджапIэу N 28-м икIэлэегъаджэу Елена Криушинам, мы еджапIэм щеджэрэ Сергей Железновым ыкIи нэмыкIхэм.

Сессием къыхалхьэгъэ еплъыкIэхэм затегушыIэхэ нэуж къекIоллагъэхэр мэфэкI концертым еплъыгъэх.

(Тикорр.).

Хьугъэ-шлагъэхэр

ГазрыкIуапIэр зэпытхьыгъ

ПэшIорыгъэштэу зэрагъэунэфыгъэмкIэ, тыгъуасэ, жьоныгъуакIэм и 24-м сыхъатыр 5-рэ такык 30-м, Адыгеим и Красногвардейскэ район ит къутырэу Садовэм пэмычъжэу чIычIэгъ газрыкIуапIэр цызэпытхьыгъ.

Урысыем и МЧС и Къыблэ региональнэ гупчэ ипресскулыкъу къызэритыгъэмкIэ, давлениешхо зилэ чIычIэгъ газрыкIуапIэу «Краснодар къыдэзыухьэрэр» зыфилоу

миллиметрэ 530-рэ зигъумагъэм епхыгъэ аварийнэ автоматизацием газыр къыгъэуцугъ.

Ащ лыпытэу газрыкIуапIэр зыщызэпытхьыгъэ чIыплэр гъэунэфыгъэным паче аварийнэ бригадэр агъэкIуагъ. Мы хьугъэ-шлагъэм ыпкъ къыкIэу Красногвардейскэ районым ит псэупIэхэу Садовэм, Белэм, Бжъэдыгъухьаблэ ыкIи Новосевастопольскэм ащыпсэурэ нэбгырэ 5786-рэ газ ямыIэу къэнагъэх.

Интернетым къытхыгъэ мы къэбарым ишъыпкъапIэ зэдгъашIэ тшIонгъоу ООО-у «Регионгаз — Мыекъуапэ» тызафитеом къызэрэталуагъэмкIэ, а чIыплэм газрыкIуапIэу чIэлъыр тIоу зэхэкIы, АдыгеимкIэ къэгъэзагъэм зи къехъулагъэп, давлениертIэклэ нахь макIэ хьугъагъэми, районым ит псэупIэхэм зэпыгъо фэмыхьугъэу газыр агъэфедэ.

Научнэ-методическэ советхэм язэхэсыгъу

Архив ИофшIэным комплектованиер ылъапс

ЖьоныгъуакIэм и 24-м Мыекъуапэ Къыблэ ыкIи Темыр-Кавказ шьолъырхэм яархивхэр зыхэлэжьэрэ научнэ ИофшIэным иIофшIэн шыригъэжьагъ.

Ащ къеблэгъагъэх Краснодар, Ставрополь крайхэм, Ростов, Волгоград, Астрахань хэхухэм, Дагъыстан, Темыр Осетием, Къалмыкъ республикэхэм къарыкIыгъэхэр.

Научнэ конференциер къызэлIуихыгъ ыкIи зэришагъэ Къыблэ федеральнэ шьолъырым иархив учреждениехэм я Научнэ-методическэ Совет итхьаматэу А. М. Кириченкэм.

Научнэ зэхэсыгъом къекIоллагъэхэм шIуфэс псалъэкIэ закыфигъэзагъ АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу А.Г. Петрусенкэм.

Урысые Федерацием итарихь ухъуаплэхэу шыт архивхэм къэралыгъомкIи, шыIэкIэ-псэукIэмкIи ямэхьанэ зэрэинымр кIигъэтхьызэ, ахэм шIэныгъабэ ащызэлугъэклагъэу, ащызэгъэзфагъэу, тарихь охьтэ зэфэшхьаф хьугъэ-шлагъэхэмкIэ байхэу, блэ-кIыгъэмрэ непэрэмрэ шIуагъэ хэлъэу зэфэщэгъэнхэмкIэ, зэпхыгъэнхэмкIэ Иофышхо зэрашIэрэр къыкIигъэтхьыгъ. МэфэкIым хэлажьэхэрэм творческэ гъэхьагъэхэмкIэ ыкIи ныбджэгъу зэфыщытыкIэ-зэгурыуакIэкIэ къафэлэIуагъ.

Федеральнэ архив Агентствэм иIэшхьэтет игуадзэу О.В. Наумовым зэхэсыгъом итемэ шъхьалэу «Актуальные проблемы организации комплектования архивных учреждений документами Архивного фонда Российской Федерации и другими архивными документами» зыфиорэмкIэ пэублэ гушыIэ кIэкIыр къышIыгъ. Комплектованиер иIофыгъохэм язэхэщэн ыкIи ахэр тэрэзэу зэшохыгъэнхэм архивхэм алъапсэ зэригъэпытэрэр къылуагъ.

Ащ пыдзагъэу доклад шъхьалэу «Проблема комплектования государственных и муниципальных архивов на современном этапе» зыфиорэм Федеральнэ архив Агентствэм комплектованиермрэ документациемрэкIэ иотдел ипашэу Татьяна Мещеринам ригъэдэлугъэх.

КъиIотыкIыным зэфэшхьафхэр ащ къыкIэлъыкIуагъэх. Комплектованиер архив ИофшIэным ыпкъэу ыкIи ылъапсэу, анахь мэхьанэ иIэу зэрэщытыр ахэм ащыкIагъэтхьыгъ. Къалотагъэхэм ялбытыгъэу тапэкIэ мы ИофшIэн лъэныкьор гъэлэшыгъэнымкIэ шIэгъэн фаехэр агъэнэфагъэх.

Щэджэгъоужым семинарым иIофшIэн нэмыкI лъэныкьокIэ лыгъэкIотагъ.

МАМЫРЫКЪО
Нурмет.

ЯIэпэлэсэныгъэ къагъэлэгъуагъ

Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министрствэрэ Адыгэ къэралыгъо университетым лъэпкъ шIэныгъэмкIэ и Гупчэрэ зэгъусэхэу искусствэхэм я Адыгэ республикэ кIэлэцIыкIу еджапIэ адыгэ Iорыуатэм епхыгъэу къутамэ къызэрэщызэлIуахыгъэр тигъэзет къыхиутэу хьугъэ. Апэрэ илъэс еджэгъум ащ кIэлэцIыкIу 20-мэ адыгэ ордэ къэлуакIэ, пшысэ къэлотакIэ, джэгукIэхэр, шыкIэпщынэм къырагъэлонэу цызэрагъэшлагъэх.

Апэрэ илъэс еджэгъум сабийхэм зызыфагъэсагъэр мы мафэхэм зэфэхьысыжь концертым къышагъэлэгъуагъ. Ащ ны-тыхэр, попечительскэ советым хэтхэр, кIэлэегъаджэхэр къекIолIэгъагъэх.

КIэлэцIыкIухэр илъэсым къыкIолI рагъэджагъэх «Жьыум» ипашэу, Адыгэ Республикэм иаслауженнэ художникэу ГьукIэ Замудин, шыкIэпщынэм къырагъэлонэу ащ фигъэсагъэх. Адыгэ ордэхэм ятекстхэр зэрагъэшIэнхэмкIэ кIэлэцIыкIухэм Иоф адигъагъ Паштэ Мадинэ, ордэ къэлоным фэзыгъэсагъэхэр Чэсэбий Тэмар. КIэлэцIыкIухэм яжабзэ къэтIэгъэным паче адыгэ Iорыуатэхэр аригъэшлагъ Хьактунэ Эльзэ. Сухова

Татьяна сольфеджиомкIэ ригъэджагъэх.

ГьукIэ Замудин къызэриIорэмкIэ, апэрэ илъэсыр анахьэу зыфэгъэхьыгъагъэу сабыир адыгэ Иофым хэтэгъэныр ары. Ар зэкIэми анахь шъхьалэ. КIэлэегъаджэхэм яIоф анахь къэзыгъэхьылъэрэр кIэлэцIыкIухэм адыгабзэ зымышIэхэрэр зэрахэтхэр ары. Бээр зышIэрэм, текстым имэхьанэ къызыгурыIорэм псынIэу оредышъори къеубыты.

Сабыйхэм Iуш цIыкIухэр, сэнаушыгъэ зыхэлъхэр ахэтых. Ахэр зэхэубытагъэу зы еджапIэ щеджэнхэу зэрэрагъэжьагъэр лъэпкъымкIэ мэхьанэ зилэ ИофшIэабзэу плыгътэ хьушт.

(Тикорр.).

ПСЭОЛЬЭШИ ИНДУСТРИЕР

ТапэкIэ нахьышIу хьуным щэгугъых

ЫпэкIэ зэрэщытыгъэм фэдэу Урысыеи тиреспублики псэолъэшIыным непэ хэхьоныгъэшхо ащимышIырэм, а сэнэхьатым егъэшIэрэ шьуашэу фашIырэр кьэнэжьи. АщIкIэ тыгу кьэдгъэкIыжьи тшIоигъу псэолъэшIыр зыфэдэ шымылэ мамырныгъэ сэнэхьатэу зэрэщытыр. ШьыпкьэмкIэ, ощи, оси, чьыли, фаби цыфыр ащызыухъумэрэ псэуалъэу зыщыпсэуштыр, ищылэныгъэ, игъашIэ зыцигъэкIоштыр бгъэпсыным нахь мамырныгъэ IофшIэни, нахь сэнэхьат дэгъуи тыдэ кыкIыныха!

ПсэолъэшIыным материал зэфэшхьафыбэ шагъэфедэ. Чырбыши, пхьэмбгъуи, гъучIи, бетоны, гъучIыIуни, тенэчи, нэмыкIыби псэуалъэм халхьэ. Ахэр предприятие зэфэшхьафыбэмэ кьагъэхьазырых. Адыгеим щызэлъэхIэрэ псэолъэшIэу ХьутIыжь Аслъан бэрэ кыIоу зэрэзэхэтхыгъэу, псэолъэшIыным хэхьоныгъэу ышIыхэрэм бэкIэ ялгытыгъ ащ хэхьэрэ пкыгъуабэр кьэзыгъэхьазырыхэрэ нэмыкI предприятиехэм кьашIырэм, ащылажъэхэрэм, хэбзэIахьэу атыхэрэм ябагъэ зэрэхэхьоштыр. НэмыкIэу кьэпIон хьумэ, мэшIокум фэдэу гъэпсыгъэу, ыкIуачIэкIэ нэмыкI отраслыбэ ыкIудыизэ, псэолъэшIыным нэмыкI отраслэхэми хэхьоныгъэхэр арегъэшIых. ГухэкIми, псэолъэшIыным экономикэм хэхьоныгъэ кIуачIэу шьырIэр непэ икIу фэдиэу тыхэгъэгу шагъэфедэ пIон плъэкIышIтэп. Ары зычIэсыхэрэ унэхэр, социальнэ мэхьанэ зIлэ нэмыкI объектхэр зыкIимыкIухэрэр, цыIахэр зыкIэтхьаусыхэхэрэр.

Мыщ дэжьи тIэкIу гъэи-ныгъашэу кьэIогъэнкIи мэхьуми, а мэшIокум пышIэгъэ вагонхэм зыкIэ ащыщ фирмэу «Адыгпромпострой» хэхьэрэ заводэу СМик-кIэ заджэхэу Абрэдж Аскэр зипашэр. Бэдээр зэфыщыткIэ шыIаIкIэм кьызыдихьыгъэ кыныгъохэм апкь кыкIэу, джи предприятием производствэ кIуачIэу илэхэр икIу фэдиэу ыгъэфедэнхэ ылъэкIырэм. Нахьыпэм зы автомашинэм адрэр ыуж итэу мэфэ реным гъучIбетон пкыгъохэр, растворы, бетоныр заводым ищяга кьыдашхэзэ, псэолъэшIыпIэхэм альбагъэлэсыштыгъэхэмэ, джи ащ фэдэ автомашинэ купышхо

непэ мыщ щызэтеожьырэм. План системэр зэракъутагъэм, кьызэрэхьу имэщ нэшанэ зыхэлъ бэдээр зэфыщыткIэ шыIаIкIэм щэфакIохэр бэкIэ нахь макIэ кьышIыгъэх. Арэу щытми, предприятием Iоф ешIэ. Фирмэу «Адыгпромпострой» ыгъэуцурэ унэхэм, нэмыкI псэолъэшI организациехэу щэфакIокIэ кьафыкьокIыхэрэм апае гъучIбетон пкыгъохэр, товарнэ бетоныр, растворы кьегъэхьазырых, альегъэлэсых, заводыр, коллективыр зэрэпсэушIтэ мылькур кьызэралэжышIтым фэбанэх.

Сыд фэдэ гъунапкьэхэм производствэ алъыIэсыра, сыдэушIтэу яIофшIэн зэхашэн алъэ-кыра? Ахэр арых зэдгъашIэхэмэ тшIоигъуагъэхэр зычIэ кьетIогъэ заводым джырэблагъэ тызышIэм.

— Тызыхэхьэгъэ ильэсым иапэрэ квартал икIэууххэм кьызэрагъэлъэгъуагъэмкIэ, тиIофхэр дэгъу дэдэх е дэй дэдэх пIонэу щыгъэп, — еIо Абрэдж Аскэр. — Ау апэрэ мазэхэр гъэрэкIо IофшIэныр зэредгъэжъэгъагъэм фэдагъэхэп. Заказхэр зэрэнахэ мэкIагъэхэм апкь кыкIэу, IофшIэным нахь кьыкIедгъэчын фаеу хьугъагъэ. Джыдэдэм типро-дукциекIэ тызыхэлажъэу объект шьхьаитIу тIлэр: фирмэу «Адыгпромпострой» кьалэу Мыекъуапэ иурамэу Школьник цышIырэ унэ зэтетышхомерэ республикэ стадионымэр. Бэ темышIэу ахэм кьахэуцоншIт урамхэу Победэмрэ Пионерскэмрэ кьызэлъызыубытырэ ятIонэрэ унэу тифирмэ щыргъэжъагъэр.

ИльэситIу Iэпэ-цыпэ мэхьу Мыекъуапэ дэт республикэ стадионым епхыгъэ гъэкIэжьи IофшIэнышхор зырагъэжъагъэр. КьокIыпIэ лъэныкьомкIэ шыIэ

трибунэм ыпкь агъэпсыгъах пIоми хьушIт. Джы кьохьэпIэ лъэныкьомкIэ шыIэм ишIын фежъагъэх. А псэуалъэм гъучIбетоным хэгъэчыкIыгъэ пкыгъуабэ хэлъ. Заводэу СМик-р итоварнэ продукциекIэ гъэрэкIо а IофшIэнхэм ахэлъжъэнэу мыхьугъэми, кьохьэпIэ трибунэм ишIын мыгъэ зыфежъэхэм, ащ бетонэу хэхьаштыр зэкIэ мы заводым шащэфынэу Iуагъэ кьыдашIыгъ. Продукциер нахьыбэу кьыдэгъэкIыгъэнымкIэ ыкIи ащ ифэшIуашэу мылькур нахьыбэу кьэлъжыгъэнымкIэ якъэIонIэ шьхьаIэхэм ар зыкIэ кьахэхьуагъ.

Аскэр кьызэрэтиIуагъэмкIэ, гъусэгъушIоу яIэхэм ащыщ Мыгу Хьызыр зипэщэ псэолъэшI организациеу ООО-у «Новое строительство» зыфиIорэр. ГъэрэкIо кьалэу Апшеронскэ а оргнизацием бюджет мылькуркIэ зычIэсыхэрэ унитф щигъэпсыгъ. Ахэм яшIын СМик-р хэлъжъагъ. Джащ фэдэу мы лъэхьаным МВД-м пае квартирэ 72-рэ хьурэ унэ Мыекъуапэ ыкIи нэмыкI унэ кьалэу Белореченскэм ащегъэпсыхыш, ахэм япхыгъэ IофшIэнхэми заводым игъучIбетон ыкIи бетон продукциехэмкIэ кьытефэрэр ахэшIыхьэ.

Нэхэе Хьисэ зипэщэ псэолъэшI организациеу «Сервис» зыфиIорэри заводым заказхэр кьезыгъэхэрэм ащыщ. Ащ ышIырэ унэм хэхьашт материалхэр афетIупшых. Мыекъуапэ икьыдэхьапIэхэм гъэстыныпхьэ

игъэхьуапIэхэр кьащызэлъахынхэу IофшIэнхэр рагъэжъагъэхэш, ахэм ящыкIэгъэшт материалхэри шащэфыхэ ашIоигъоу заводым заказ кьыратыгъ. Джа зычIэ кьетIогъэ объектхэм яшIын зэрэхэлажъэхэрэм кьыкIэIошIт мылькур ары непэ предприятием иэкономикэ гъэтэрэзыгъэнымкIэ гугъапIэу яIэхэр. КIымэфэ-гъэтхэ лъэхьаным кьэмылэгъуагъэх нахь мышIэми, цыIахэу зычIэсышIтхэ унэхэр, нэмыкI псэуалъэхэр зышIыхэрэри щэфакIохэм кьахэуцонхэIи мэхьу.

ТыкьызытегушIырэ предприятием илэшхьэтет гухэкI шьхьоу хигъэунэфыкIыгъэ заводым производствэ кIуачIэу илэхэм азыпланэ нахьыбэ джырэкIэ агъэфедэн зэрамылэкIырэр. А кьыныгъом идэгъэзыжьи ыгъэгумэкIыхэу заказ кьызытын зыгъэкIышIтхэм алъэхьух шьхьае, зэкIэри зыфэкIожьырэр псэолъэшIыным пылэ организациехэм хэхьоныгъэу ашIыхэрэр, псэолъэагъэ агъэуцун зэрамылэкIырэр ары. Ащ бэкIэ елгытыгъэ кьыдагъэкIырэм, фэдэу кьахьыжьырэм, лъэжъапIэм, социальнэ Iофыгъохэр предприятием щызэшIохыгъэнхэм апае заводым хэхьоныгъэу ышIышIтхэр. Аскэр кьызэриIуагъэмкIэ, лъэжъапIэр мыбэшхоми, цыIахэр IофшIэным егугъух. Ежъэхэми цыIахэм IофшIапIэм амалхэу шьыраIэхэр нахьышIу зэралъышIтым иIофыгъохэр зэрэхьэх. Ящыгъынхэр зыщызэблахьушIтхэр, IофшIэгъу ужым зызыщагъэпскIыжьишIт-

хэр агъэпсых. ЯIофшIэхэм яунагъокIэ хьар е кыныгъо горэ кьафыкьокIмэ, материалнэ IэпыIэгъу араты. Джащ фэдэу предприятием социальнэ пакетыр зэрэпсаоу шагъэфедэ. Сыда ащ кьыкIырэр? Пенсие, медицинэ страхованиехэмкIэ фондхэм цыIахэм апае тынхэр ахагъахьэх, цыIахэр кьэсымэджагъэмэ, хабзэм зэригъэнафэрэм тетэу больничнэIэ заджэхэрэр, ильэсым зэгъогогъум тефэрэ мэээ отпускыр аратых, нэмыкI социальнэ Iофыгъохэр афызэрэхьэх.

ПсэолъэшI индустрием ианахь предприятиешхоу Адыгеим итыгъэм ыкIуачIэ изэу Iоф ышIэн ымылэкIыжъэу зышIыгъэр, ышIэкIэ кьызэрэщытIуагъэу, бэдээр зэфыщыткIэ шыIаIкIэу тыхэгъэгу зытэхьагъэр ары. Ау кьызытынэкIыгъэ план псэукIэм улъэбэнэжъкIэ, шIуагъэу хэ-лгыгъэр джи угу кьэогъэкIыжъкIэ кьыкIын шыIэжъэп. «Планым» ычIыпIэ «прогнозхэр» иуцуагъэх. Ащ кьыкIырэр, адыгэхэм зэраIоу, «кьызэрэхьэу имэщ» псэукI. Арэу щытми, тапэкIэ нахьышIум фэIонхэм щыгугъэхэзэ, непэ лъэкIэу яIэм тегъэпсыкIыгъэу яIофшIэн зэхашэ заводэу СМик-м ипашэхэм ыкIи ащ Iут IофшIэ пстэуми.

СЭХЬУТЭ Нурбий.
Сурэтым итыр: **фирмэу «Адыгпромпострой» Мыекъуапэ иурамэу Школьник унэ зэтетышхоу цышIырэр.**

Сурэтыр Iэшынэ Аслъан кьытырихыгъ.

ТИГУМЭКИГЪОХЭР

Совет хабээр щымылэжэ зыхьугъэм кьышIублагъэу осэ пстэури шьхьарытIупшI зэрэхьугъэр зэкIэми ашIэ. Шэпхьэ-шхом тетэу уекIолIэн хьумэ, джи хабээр зыгъышIлэрэ зактор казнэм ихьашт мылькур нахьыбэу кьэугъоигъэныр ары нылэпIоми хьушIт. Ары хэти зэрэфаеу уасэхэр зыкIигъэпсыхэрэр. Цыф тхьамыкIэхэм шIошъхьуныгъэ гори ахэлъыжъыпыш, есэжыгъэхэу зы гумэкI зыдаIыгъ зэпыт: «Неуш тыкьэтэджыжымэ сыд фэдэ уасэхэм тарихьылIэшт шьуIуа?» аIозэ мэ-гъолыжьи. Хэукьохэрэп. Ащ тетэу бэрэ кьычIэкIыжьи, ошIэ-дэмышIэу товархэм атегхэгъэ уасэхэр кьызэблахьух. Аужырэ ильэс зытIум янасыпкIэ дунэе финанс кризисыр кьыкьокIи, ар тельхьэпIэ мы-ухьыжэ афэхьугъ. Гъомылапхьэхэм, про-мышленнэ товархэм, фэIо-фашIэхэм ауасэхэм ренэу кьахэхьэ.

Мэфэ зыбгъушIкIэ узэкIэлэбэжымэ, Урысыем бензин кризисыр кьытэджэгагъ. ОшIэ-дэмышIэу. ЦыIахэр кьэбырсырын-хэм тещыныхьэхи, УФ-м и Правительство

ОсакIэхэм бэрэ такьыдэтэджыжьишIта?

а Iофым псынIкIэу щытегушIагъэх, ар зэхафын, бензиныр кьытэзышIэхэрэр зыгорэкIэ зэрэгъэулушыжхэзэ, уасэхэр кьалэтыгъэхэмэ зэгъэшIэгъэн фаеу унашъо ашIыгъ. Ащ шIуагъэ горэ кьытыным щыгугъышIтыгъэхэри кьытхэтыгъэх, зи кьызэрымгышIтыр зышIэхэрэри шыIагъэх. ЯтIонэрэхэр хэукъуагъэхэп. Апэ бензин маркэу Аи 92-р сомэ 23,5-м, Аи 80-р сомэ 21,5-м анэсыгъагъэх. Чыдэгъэ магнатхэмрэ ахэм кьашIырэр IузыгъэкIыхэрэмрэ яаппетит ренэу кьызэрэдэкIуаерэм а кьэIогъэ уасэхэм кьазэрашымыуцуншIтхэр кьыуигъэшIэнэу щытыгъ. Джы ар кьэ-щыпкьэжъыгъ. ЧапычкIи лыгъэжъыхэрэп. Сомэ 23,5-рэ зыосагъэр сомэ 26-м, 21,5-рэ зыосагъэр сомэ 23,5-м атеуцагъэх. Зыми щышынэхэрэп. ТельхьапIэхэр хьонх. УФ-м и Президенти ахэр кьеухьумэх.

Жьоныгъуаклэм и 18-м зэхичгъэ пресс-конференцием бензин Iофыр тисэнэхьатэгъухэм кьызышIалэтым кьыIонэу кьыгъо-тыгъэр дунэе уасэхэр кьызэрэдэкIогагъэхэм тегъэпсыкIыгъэу тыхэгъэуи кьызэрэщы-хэхьуагъэр ары.

ЫшIэрэп шьуIуа ащ чыдагъэ зымылэ хэгъэгухэу ар ащэфызэ якъэралыгъо изы-шэхэрэм бензиныр Урысыем нахьы нахь пыутэу ящыфхэм зэрарашэрэр? ХэкIыпIэ закъоу кьыгъотыгъэр IэкIыб хэгъэгум агъэкIорэ бензиным техьорэ хэбзэлахьыр кьызэралэтыгъэр ары. Ау чыдэгъэ маг-натхэр ащIкIэ кьэбгъэщынэнхэу щыгъэп, ашIэ хэбзэлахьхэм ахэхьуагъэми, IэкIыб кьэралыгъохэм нахьыбэу арашэмэ нахьы-бэу фэдэ кьызэрэхьыжьишIтыр.

Бэ упчIэу кьэуцурэр, ау джэуапыр кьэ-гъотыгъуай. ГушIыIэм пае, ащ фэдиэу

хабээр амалынчъэмэ, цыIахэм яшIоигъо-ныгъэхэм адишIтэу уасэхэр кьызэтыриIэ-жэнхэ ымылэкIышIтмэ, сыда цыIахэм пстэ-уми здыряненэу щыт чычIэгъэ байныгъэ-хэр куп горэхэм аIэ илгынуу зыкIагъэпсы-гъэр? Ар зы. ЯтIонэрэмкIэ, ежъхэм зэх-агъоэгъэ купым щышIхэр Къэралыгъо Ду-мэм идепутатхэу джыри харагъэдзыжьи-хэ агъу хэлъэу пропагандэшхо кьырахьы-жъагъ. ЗыгорэкIэ чыдагъэм кьыкIэкIорэ мылькумкIэ хэдзакIохэм яголосхэр ашэ-фынхэу загъэхьазыры шьуIуа? Хьауми, цыIахэр кьызэрыкIор зыми щымышIыжъэу, ежъхэр Тхьэм кьытфыригъэххи тапашъхэ кьыуцуагъэхэу, «хэшIыкIыгъэ лъэлкьым» егъэшIэрэ пщылIэу тыриIэн фаеу кьыгъэ-пIыхьа?

КьытшIошIы непэ тыхэгъэу илгъ шыIа-кIэм ыкIи типашэхэм политикэу зэрэхьэ-рэм цыIахэм ифэшIошэ уасэ фашIынэу, зыдебгъаштэ хьушIтри мыхьушIтри зэхэзы-фын кIуачIэ зэрагъотышIэжьиэнэу. Илы Iуш горэм зэрилоштыгъэу, псыикIыпIэм тынэс-мэ зыгъэIапIэ фыжьири шIуцIэри кьэнэ-фэштых.

(Тикорр.).

ДЕПУТАТ ЮФШЭНЫР

АІэ зэкІэдзагъэу зэдэлэжъэщтых

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и депутатхэу Мыекъяупэ щыхадзыгъэхэмрэ муниципальнэ образованиеу «Къалэу Мыекъяупэ» ина-роднэ депутатхэм я Совет хэтхэмрэ жьоныгъуаклэм и 18-м Мыекъяупэ къэлэ администрацием щызэІулагъэх. Іофыгъо шъхьалэу зытегушылагъэхэм ащых хэдзаклохэм яшІоигъоныгъэхэр къыдалыгъэзэ гумэкІыгъоу, шыкІагъэу шыІэхэр дэгъэзыжыгъэнхэр, ащкІэ депутатхэм яздэлэжъэн гъэпытэгъэным пае шІэгъэн фаехэр.

ЗэІуІагъуам хэлэжыгъэх Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Федор Федорко, Мыекъяупэ къэлэ администрацием ипашэ игуадзэу Сергей Стельмах, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ народнэ депутатхэм я Мыекъяупэ къэлэ Советрэ ядепутатхэр, ТОС-хэм япашэхэр, журналистхэр.

ЗэІуІагъур къызэІуихызэ, Мыекъяупэ инароднэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Вадим Николаевым зытегушыІэщхэу агъэнэфэгъэ Іофыгъохэм къызэрэуагъэхэр кІэІау ащигъэ-

гъозагъэх. Депутатхэмрэ чІыплэ зыгъэІорышІэжыын органхэмрэ зегурыІоныгъэ азыфагу илэу зэдэлэжъэнхэу ар зэІуІагъуам къыкІоІлагъэхэм къяджагъ.

— Шъо АР-м и Къэралыгъо хэбзэ-ихъухъэ орган, тэ муниципальнэ образованием илЫкІо орган тырдепутатых, арышъ, фитыныгъэу, лъэкІау тІлэхэр, пшъэрылэу дгъэцакІэхэрэр зетекІых пІоми хъушъ. Ары нахъ мышІэми, зэкІэми зы Іофыгъо шъхьал тыззышхы-рэр, ар цыхъэ къытфэзышІи зиголос къытфэзытыгъэ хэдзаклохэм яшІоигъо-ныгъэхэр къыдэтІыгъэхэзэ зыгъэгумэкІыхэрэр зэшІохыгъэнхэр, шыкІа-гъэхэр дэгъэзыжыгъэнхэр ары. Бгъуи-ІуамкІи гухэлъышІухэр тІлэхъшъ, тІэ зэ-кІэдзагъэу, тызэкъотэу тызэдэлэжъэмэ зыкІыныгъэм тызэрэфэкІоштым, нахы-бэу зэшІотхын зэрэтІыкІыштым щэч хэлэп, — къыІагъ В. Николаевым.

Нэужым зэІуІагъуам къышыгушы-Іагъ АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и депутатэу КІэрэщэ Андзаур. Ащ къыІагъ депутатхэм язэІуІагъуа шы-Іэныгъэм къыгъэуцурэ пшъэрылэхэм атегъэпсыкІыгъэу зэриІытэрэр. Та-

пэкІэ къалэм и депутатэу зэрэщытыгъэм къыхэкІау, ащ къэлэ Советым иІофшІэн зыфэдэм дэгъоу зэрэщыгъуазэр къы-хигъэщыгъ. КъыІагъ муниципальнэ об-разованием и депутатхэмкІи, Парламен-тым и депутатхэу къалэм щыхадзы-гъэхэмкІи хэдзылэ койхэр зэрэзетэфэ-хэрэр ыкІи ащ елЫтыгъэу а зы хэ-дзэкІо купым ишІоигъоныгъэхэм бгъуиІури афэлэжъэн фаеу зэрэщытэр.

— Парламентым и депутатхэмрэ къэлэ депутатхэмрэ яІофшІэн сыд фэ-дизэу зетекІми, пшъэрылэу яІэхэр зэ-тефэх, — къыІагъ А. КІэрэщэм. — Арышъ, непэрэ зэІуІагъуам типшъэ-

Мыщ фэдэ шІыкІэм бгъуиІуамкІи зэ-фэхысыжъ дэгъухэр тегъэшІых.

Джащ фэдэу Мыекъяупэ тиреспуб-ликэ икълэ шъхьалэу зэрэщытым къыхэкІау, ащ истатус къэлэтыгъэн зэ-рэфар, аужырэ илэсхэм къалэм итеп-лэ зэхьокІыныгъэшІоу фэхъухэрэр зып-шъэ дэкІырэ пашэхэм зэрафэразэр игушыІэ икІау къышыІагъ.

Нэужым зэІуІагъуам къышыгушыІа-гъэхэм ащыххэм республикэ бюдже-тым имылькыу депутат пэпчэ иІоф-шІэнкІэ икой шигъэфедэн ыІэкІышътэу агъэнафэхэрэр зэхэгъэхъонхъшъ, Мые-къяупэ кІэлэцІыкІу Іыгыплэхэр шы-

рылэхэм язэшІохын лъэныкъуиІуи тызэрэдэлэжъэщт шІыкІэхэр апэрэшІэу щыдгъэнэфэхъэ фае. Сэ сикойкІэ къэ-лэ депутатхэу гъусэгъоу сІлэхэм сафэ-раз. Шъхьадж фитыныгъэу иІэм елЫ-тыгъэу зэшІохыгъэн фэе Іофыгъохэр зэ-хэубытагъэу зэдэтэгъэцакІэх. ТиІуи тишІи зэхэлэу, тІэ зэкІэдзагъэу хэдзак-лохэм ягумэкІыгъохэр зэрэдэгъэзы-жышътхэм тыпылэ, тызэгъусэу хэдзак-лохэм талокІэ, ягумэкІхэр зэтэгъашІэх.

гъэпсыгъэнхэм пэІугъэхъэгъэнэу пред-ложение къахыгъ. Ау нахыбэмэ ащ дырагъэштагъэп, сыда пІомэ нэмыкІ койхэм яхэдзаклохэр Іахынчъэу ыкІи яшІоигъоныгъэхэр зэшІомыхыгъэхэу къэнэнхэ альэкІышът. Непэрэ мафэм кІэлэцІыкІу Іыгыплэхэр зэримыкыухэ-рэм ахэр ымыгъэгумэкІыхэу пфэІо-шътэп, ау ахэм ягъэпсын зыпшъэ илэу алытагъэр чІыплэ хэбзэ органхэр ары.

КІАРЭ Фатим.

СЫД УИЩЫПАКІА, ФЕРМЕРЫР?

АшІэрэр макІэп, щыкІагъи афэхъу

Фермерхэр республикэм шылажъэхэу зырагъэжыагъэр илэс 20 зэрэхъугъэр 2010-рэ илэсым хагъэунэфыкІыгъ. МэкъумэщышІэ-фермер хъызмэтшІаплэхэм гъэхьагъэу ашІыгъэхэм фэшІ афэгушылауагъэх, ахэм ащыщыбэхэм яфэшъошэ шІухьафтынхэр афашІыгъэх.

Мы илэсым икЫхъэгъуам ехъулэу Адыгэ Республикэм пстэумкІи фермер хъызмэтшІа-плэу итэу агъэунэфыгъэр 2063-рэ мэхъу. Ахэм пстэумкІи чІыгу жьокІупІэ гектар мин 70-рэ фэ-диз хъазыр афэгъэзагъ. ИкЫгъэ илэсым фермерхэм лэ-жыгъэ зэфэшъхьафхэр къыз-щагъэкІыгъэхэр республикэм пстэумкІи шалэжыгъэм ипро-цент 49-рэ. Ахэм икЫгъэ илэ-сым лэжыгъэ тонн мин 231-рэ къахыжыгъ, тыгъэгъазэу аугъоижыгъэр тонн мин 55-м къехъу.

Ащ дакІоу фермер хъызмэт-шІаплэхэм былымхъунымкІи зэшІаухэрэр макІэп. Мы илэ-сым икЫхъэгъуам ехъулэу ахэм былым пІэшъэ минищ алыгъыгъ, ащ щыщэу чэмхэр

1300-рэ хъуштыгъэх. Джащ фэдэу къо 1600-рэ, мэл ыкІи пчэн 6700-рэ, шы 900, щагуб-зыу мин 93-рэ ахэм афэгъэзэ-гъагъ. ИкЫгъэ илэсым фер-мерхэм лы тонн миным ехъу, щэ тонн мини 5,8-рэ, кІэнкІэ миллиони 5,6-рэ къахыжыгъ.

Лэжыгъэ зэфэшъхьафхэри къызэрагъэкІыхэрэм ыкІи бы-лымхъуным зэрэпылэхэм ада-кІоу, фермер хъызмэтшІаплэхэр ермэлыкхэу зыгъэпсэфыгъо мафэхэм зэхашэхэрэм ренэу ахэлажъэх. Ахэм гъомылэпхъэ зэфэшъхьафэу ащашэхэрэм ауасэ къэлэ бэдзэрхэм уасэу ащыряІэм бэкІэ нахъ макІ.

Ащ фэдиз Іофыгъо зэфэшъ-хьафхэр зэшІозыхыхэрэр фер-мерхэм къэралыгъом иІэпыІэ-гъу лъэшэу ящыкІагъ. 2010-рэ

илэсым фермер хъызмэтшІа-плэхэу зэхашэгъагъэхэм ащы-щэу 11-мэ къэралыгъом иІэпыІэ-гъоу сомэ миллиони 2,2-рэ къаІэкІыгъэхъагъ.

Республикэм ифермерхэм ясоюз зехищэгъэ кредит коопе-рацием и мыдэу Іоф ешІэ. Ащ мэкъумэщышІэ-фермер ыкІи унэ хъызмэтшІаплэ 500 фэдиз хэт. ИкЫгъэ илэсым къыкІоІІ кредит кооперативхэм зэкІэми сомэ миллиони 150-рэ хъурэ ІэпыІэгъур зищыкІагъэхэм аІэклагъэхъагъ.

2010-рэ илэсым субсидие зэфэшъхьафхэр фермер хъыз-мэтшІаплэ 300-м банкхэм къа-ритыгъ. ПстэумкІи а илэсым къыкІоІІ фермерхэм займэу сомэ миллион 400-м фэдиз хъа-зыр къаІэкІыгъагъ, ау зэкІэ

зигъо губгъо ІофшІэнхэр тэрэ-зэу зэшІохыгъэнхэмкІэ ар зэрэмакІэр нафэ къэхъугъ.

— Сэ зэрэшІошІырэмкІэ, хъызмэтшІаплэхэм пылэ фермер-хэм ыкІи унагъохэм ІэпыІэгъу афэхъуыгъэным фэшІ чІыплэ про-граммэ гъэнэфэгъэхэр ихъухъэ-гъэнхэ фае, — еІо фермерхэм ыкІи мэкъумэщ кооперативхэм яреспубликэ совет итхьаматэу Бегрэт Сэфэрбий. — Мэкъу-мэщымкІэ республикэ Мини-стерствэм ащ фэдэ программэм ихъухъан псынкІау зэшІуихы-гъэмэ, шІауагъэ къытышътыгъ. Джыри зы Іофыгъо къыхэзгъэ-щы сшІоигъу. Фермерхэм ыкІи унэгъо хъызмэтэм пылэхэм мэкъумэщ продукцииу къахы-жырэр тэрэзэу ІауагъэкІыным-кІэ ищыкІэгъэ пстэури зэшІо-хыгъэн фае. Ащ фэшІ къалэу Мыекъяупэ игупчэ бэдзэр щыщ Іахъ ахэм афагъэнэфэгъэмэ дэ-гъугъэ лэжыгъэу, лэу, щэу, кІэн-кІау, хэтэрыкІ зэфэшъхьафхэу къахыжыгъэхэрэр щашънхэу.

Красногвардейскэ район ад-министрацием ипашэу Тхылъэ-нэ Вячеслави мы ІофыгъомкІэ гушыІэгъу тыфэхъугъ. Ащ апэу хигъэунэфыкІыгъэр фермер хъызмэтшІаплэхэм яІоф рай-оным мыдэу зыпкэ зэрэщи-уцагъэр ары.

— ХэзгъэунэфыкІы сшІо-игъу къэралыгъом иІэпыІэгъу фермерхэм ренэу къызэралы-

Іэсырэр, — ыІауагъ районым ипашэ. — ИкЫгъэ илэсым тирайон ифермерхэм субсидиеу сомэ миллион 19 фэдиз къаІэ-кІэхъагъ. Мы аужырэ илэсхэм тирайон предприниматель пчъагъэу исыр процент 20-кІэ нахыбэ хъуи, нэбгырэ миным нэсыгъ. Ахэм къэралыгъор ищыкІагъэ зыщыхъурэм Іэпы-Іэгъу къафэхъу.

Республикэм ифермерхэм къахэкІых яІофшІэнхэр зэкІэ игъом зэшІаухынхэм фэшІ амалэу аІэкІэлэхэр макІэхэу, мылэкур икЫуштым фэдизэу зэрямыІэм пае фэдэу къахы-жышъуштым хэшІыкІау къыщыкІау. Фермерым бэ ищыкІагъэр: зэрылэжъэщт тех-никэ, чылэпхъэ зэфэшъхьафхэр, минеральнэ чІыгъэшІухэр, лэ-жыгъэу къыхыжыгъэрэр къыз-щиухъумэщт чІыплэр ыкІи нэмыкІхэр иІэнхэ фае. Ау ахэр къызІэклагъэхъанхэм фэшІ къэ-ралыгъом ахъщэу къафитІуп-щырэр рагъэкъун амылэкІау уахътэ къыкІау. Фермерхэм ащыщыбэу тызыІуІэхэрэм къызэраІорэмкІэ, къэралыгъом ящыкІэгъэ кредитхэр ыкІи суб-сидиехэр къаІэкІыгъахъэхэ зыхъукІэ, яІофшІагъэ шІауагъэу къыкІаІорэм хэшІыкІау хэ-хъошъ.

**ЛІАХЪУСЭЖЪ
Хъаджэратбый.**

Упчлэхэмрэ джэуапхэмрэ

УФ-м и МЧС АР-мклэ и Гьэларышлалэ Интернет-конференция блэкыгъэ тхьамафэм зэхищэгъагъ. Республикэм щыпсэхуэрэм упчлэу ащ исайт кыратхагъэхэм джэуапхэр кыратыжыгъэх Гьэларышлалэм ипашэ игуадзэу, машлор къэмыхуным лыплъэгъэнымклэ кьэралыгъо инспектор шъхьалэу Арарат Авакян, Гьэларышлалэм ичлплэ органхэм ащыщ ипашэ игуадзэу Барцо Инвер, машлом игьэклосэжынын ыкли аварийнэ-спасательнэ лфхэм язэхэщэн фэгъэзэгъэ отделым ипашэу Геннадий Олейник, кьухъэ цыкълухэм ягъэфедэн лыплъэрэ отделым ипашэу Хьутыжэ Мурат, цыфхэм якъэгъотыжынын ыкли якъэгъэнэжынын фэгъэзэгъэ отрядым ипашэу Александр Ляшко, Гьэларышлалэм юрист шъхьалэу Шэкло Марыет, гражданскэ оборонэмклэ ыкли ошлэ-дэмышлэ лфхэм цыфхэр ащыхуымэгъэнхэмклэ лфхьабзэхэм язэхэщэн фэгъэзэгъэ отделым специалист шъхьалэу Рашид Манаповыр. Упчлэхэм ыкли джэуапхэм ащыщэр мыщ кыкълэлъыкълу кыхэтэурых.

бинетыр N 101, телефоныр 56-85-88.

Елена Кондратовар, Станицэу Джаджэм дэс: «Сигъунэгъум пхъэм хэшлыкыгъэу хъэмамэ ишагу кыдегъэуцо. Сэ сиунэ (ари пхъэм хэшлыкыгъэ) зэрэпэчыжээр метри 6 нылэп. Ащ фэдэ фитыныгъэ ила? Хэта сызэкълэщтыр сигъунэгъум шапхъэхэрыгъэцкълэнхэм пае?»

А. Г. Авакян:

— Законым кызырэдильгьтэрэмклэ, псэуплэхэм метр 15 нахь мымаклэу азыфагу дэлъэу бгъэуцунхэ фае. Псэолъэшлынхэр зэрэкълэхэрэм лыплъэрэ кьэралыгъо органхэр ары шапхъэхэр гъэцкълэгъэхэмэ зыуплъэкълун фаеу щытыр.

Сергей Колесников, станицэу Абадзехскэм щыщ: «Псыр кыскаломэ зэрарэу ащ кыхьыэрэ кысатыжыным сыщыгъын слъэкышта? Хэта ащ фэдэ зыхуьклэ сызэолэн фаер?»

Р. Д. Манаповыр:

— Псэуэмэ апэу узыщыпсэурэ кварталым ипашэ уекълэн, псым зэрар кызыфыхыгъэхэм яспискэ зыхебгъэтхэн фае. Ащ члплэ зыгъэларышлэжыплэ администрацием ипашэ лэклигъэхьащт, нэужым комиссием зэрарэу кыпфыхыгъэр кылыгъэтхт. Ар кызыщыгъэлъэгъогъэ тхыльэу БТИ-м кытырэм кыпкырыкълыхэзэ, кьалтытагъэм ипроцент 30-р кыуатыжыщт. Унэм нэмыклэу цагум дэтыгъэхэм, былымхэм апае ахьщэ лэпылэгъу кыдыхэлъытагъэп.

Анна Евстафьевар, республикэ гъэзетэу «Советская Адыгея» зыфилорэм икорреспондент: «Республикэм щыпсэхуэу е хьакълэу кьакълэхэрэр кьухъэхэ-хэм зацагъэпсынымэ тхьамыкълэу кьащымышлыным пае сыда псэуэмэ анахь шъхьалэу зыщыгъозэнхэ фаер?»

А. Г. Ляшко:

— Ащ фэдэ гухэлъ зэралэмклэ псэуэмэ апэу спасательхэм макъэ кьарагъэлун, загъэуныфын фае. Ащ пае мы телефонхэмклэ кытеохэмэ хуыщт: 8(8772) 52-32-01, 8(8772) 56-19-11, 8. 928-239-05-80.

Турист купэу кьухъэхэм хэхьащтым хэтыр зыфэдищыр, ащ ипашэр, гъогоу зэрыкълэщтхэр, лэмэ-псымэу зыдалыгъэхэр, телефон номерхэр спасательхэм ашлэн фае. Ежъ спасательхэм ятелефонхэм, постхэр зыдэшылэхэм ащагъэгъозэщтых, зэрэкълэщтхэ шапхъэхэр кьафалотэщтых. А зэпсэури агъэцкълэмэ, спасательхэр сыди-гъокли лэпылэгъу афэхуыщтых.

ХьУТ Нэфсэт.

Галина Радченкер, поселкэу Яблоновскэм щэпсэу: «Сиунашъхэ шиферэу телым ызыныкыо жьыбгъэм кытыритхыгъ. Ащ фэдэ зыхуьклэ, хэта зэрарэу кыхьыгъэр кьэзылыгъэ-тэн фаер ыкли ахьщэ лэпылэгъу кыситынэу сызэкълэщтыр?»

Р. Д. Манаповыр:

— Ошлэ-дэмышлэ хуьгъэ-шлагъэхэр зэфагъадэхэрэп, кызыхьыгъэм, ялэшыгъэ, нэмыклэхэм ялбытыгъэу зэтырафых. Ащ фэгъэхьыгъэ унашъуи УФ-м и Правительствэ кыдыгъэкълыгъэу щыт. Жьыбгъэхьоклэ албытэрэр зы секундэм метр 25-рэ е нахьыбэ зыкълэрэр ары. Хылушъом е кьухъэхэ члплэхэм ар кызырэщалыгътэрэр зы секундэм метр 35-рэ е нахьыб. О уилоф ошлэ-дэмышлэхэм ахьхэрэп. Страховкэр умыгъэлпсыгъагъэмэ, лэпылэгъу кыуитынэу зыпарэми ущыгугъын плъэкыщтэп. Адыгеим страхованием пылъэу компании 9 ит. Арышъ, ом кызыдыдихьхэрэм е нэмыклэ хуьгъэ-шлагъэхэм шъуаыжэу псэуплэхэр страховатъ шъушыхэмэ нахьышлэ. Ошлэ-дэмышлэ лфх кьэхъумэ, республикэм илэпчлэгъэнэ фонд кыхьхыгъэ ахьхэмклэ зыгъот макълэхэм псэолъапхъэхэр афашэ-фыщтых.

Эльдэрэ Марыет, Мыекьуапэ щэпсэу: «Дачэмклэ сигъунэгъум хэклымрэ уц гугъэхэмрэ сишагу дэт псэуалъэхэм апэблагъэу егъэстых. Машлор ахэм кьакълунклэ сэщынэ. Сигъунэгъум ащ фэдэу машло ышлынэу фитыныгъэ ила?»

А. Г. Авакян:

— Ащ фэдэ фитыныгъэ ил, ау шапхъэхэр ыгъэцкълэнхэ фае. Законым кызырэдильгьтэрэмклэ, машлор псэуалъэхэм метр 50 нахь мымаклэу апэудзыгъэн фае, зыпари лымыплъэу кьэбгъанэ хуыщтэп. Ау, гухэ-кълыми, ар зыгъэцкълэрэр макълэ. Блэкыгъэ ильэсыр пштэмэ, хэклымрэ уц гугъэхэмрэ закла-гъанэклэ, зыпари зэралымы-плъэжыщтыгъэм ыпкь кыкълэу,

сад товариществэхэм гъогогъу 20-рэ машлом закыщиштагъ. Ахэм зы нэбгырэ ахэклэдагъ, зы нэбгырэ шъобж хылытэхэр тешагъэхэ хуьгъэ, сомэ мин 947-рэ зэрар кьахыгъ.

Галина Федотовар, кьутырэу Прогрессым щэпсэу: «Псыубытыгъэм метри 4 нахьыбэ-клэ пэумыдзыгъэу сэпсэу, ильэс кьэс фэбаплэу сишагу дэтхэм псыр кьакълэхэ, мыгъи ащ фэдэу хуьгъэ. Зыгорэ ащ кьешъупсы-нэу сышъолъэу».

Р. Д. Манаповыр:

— УФ-м и Кодекс кызырэщилорэмклэ, псыубытыгъэхэм, псыхъохэм, нэмыклэ псы объектхэм янэпкьхэм псэури метр 20 нахь мымаклэу апэудзыгъэн фае. Зэрэхурэмклэ, фэбаплэхэр зыогъэуцухэм а шапхъэхэр уукъуагъэх. Арышъ, псэу псыубытыгъэм итым макълэу кыхьхуагъэми, ахэм кьа-клэошт. Фэбаплэхэр зыдэшыт члплэр зэблэпхъумэ нахьышлэ.

Елена Егошина, станицэу Дондуковскэм щыщ: «Псэуплэр зыем илажъэ хэмьлэу унэр стыгъэмэ, кьэралыгъом сыд фэдэ псэуплэ кыыритыжынын фаер? Мыщ дэжыым чыгу лахъэу унэр зыте-тыгъэр лыхьыжышта? 2001-рэ ильэсым кы-щыублагъэу унэм стра-ховкэ илагъэпти, зыпа-ри кысатыжыгъэп».

Унэм а уахътэм щыпсэуштыгъэу, машлор кьэхъуным зимысагъэ хэлым страховкэр кыситыжынынэу сшын слъэкышта?»

М. Р. Шахлоп:

— Псэуплэр зыем имысагъэ хэмьлэу стыгъэмэ, зэрысын имылэмэ, охътэ гъэнэфагъэм зыщыпсэун члплэ хэбзэ органхэм кыратын фае. Псэуплэ фонд ялэу щытымэ, кымыб-гынэнэу, ежъ иунаеу кыратыни альэкышты. Мыщ дэжыым чыгу лахъри, унэу стыгъэм щы-цэу кьэнагъэри кьэралыгъом фэгъэзагъэхэ мэхъужыых. Страхованиемклэ ахьщэр кьэралыгъом кыгытырэп, компаниеу унэр зыем зэзэгъыныгъэ зыдышлы-гъагъэр ары ар зыпшъэрылыр. Кьэралыгъом имысагъэкълэ бы-сымым зэрар ышлыгъэмэ ары ахьщэ лэпылэгъу кызыфитлуп-щыщтыр. Унэр зыер орымэ, машлом зимысагъэ хэлым зэрарэу уигъэшлыгъэр кыпшыны-жынынэу судым зыфэбгъэзэн уфит. Унэм изытетыгъэ кьыдэ-лытагъэу бэдзэршлплэм ар зэрэщылукыштыгъэ ахьщэр кыпфэклэжынынэу уклэдэун плъэкышты. Ар специалистхэм кьабгъэлъыгъэн фае. Унэм исыгъэм страховкэр кыуимы-тыжынын фит.

Виктория Потоцкая, поселкэу Хьамышх щэпсэу: «МЧС-м испе-циалистхэм пцлыусы-гъэкълэ кьаджэрэм сыд фэдэ пшъэдэклэжыа хьынын фаер?»

Г. Н. Олейник:

— Ащ фэдэ лфхыгъуи щыт. Оперативнэ кьулыкьухэм кы-зяджэхэклэ шлокл имылэу клон-хэ фае, пцлыусыгъэ хэлымы зыпарэми кьарилэщтэп. Зыщи-мыщыкълэгъэхэм оклофэхэклэ, уахътэр алэклэклэ, техникэр хьаулыгъэу мэхъу. Кодексым кызырэщылэптытагъэмклэ, ащ фэдэу мэшлогъэкълэсэхэм пцлы-усыгъэкълэ кьаджэрэм тазыр сомэ 1000-м кыщегъэжыагъэу 1500-м нэс атыралъхъэ. Зы-ныбжэ имыкьуьгъэм ар ышла-гъэмэ, янэ-ятэхэр ары пшъэ-дэклэжэ зыхьыэрэр. Ильэс за-улэклэ узэклэбэжыымэ, Мые-кьуапэ щыщ шъэожъыеу я 9-рэ классым исым еджаплэу зычлэсыр кьагъэоштыгъэу ылуи макъэ ыгъэлэу, псынклэу кы-члагъэщыгъ. Ащ янэрэ ятэрэ агъэпшынгъагъэх.

Наталья Погосовар, Мыекьуапэ щэпсэу: «Сикълалэ спасательхэм ясатыр хахъэмэ шлоигъу. Тапэклэ ащ псэуплэ кыратынэу гугъаплэ щыла?»

И. М. Барцор:

— УФ-м и МЧС илофышлэ-хэм ежъ ведомствэм епхыгъэу псэуплэ кьаратынэу фитыныгъэ ял. 2010-рэ ильэсым МЧС-м имылыкьукълэ этажитфэу зэтэтэу, фэтэр 40 хуэрэ унэ Мыекьуа-пэ щагъэуцугъ. Ащ мэшлогъэ-клосэ кьулыкьуым илофышлэ-хэу нэбгырэ 27-рэ, Гьэлары-шлалэм дзэ кьулыкьушлэу лутхэм ащыщэу зы нэбгырэ, спасательхэм яунагъохэу 11 щэпсэху.

Бэрэтэрэ Аскэр, Адыгъэалэ щыщ: «Кьухъэ цыкълухэр бгъэларышлэнхэу фи-тыныгъэ зэрэуилэр кьэ-зыушыхьатырэ тхы-лыр тыда кызыщыуа-тыщтыр?»

М. Хь. Хьутыжыыр:

— УФ-м и МЧС АР-мклэ и Гьэларышлалэ ушэтынхэр щыпкълуштых, ахэм шлэныгъэу кьащыбгъэлъагъэрэмклэ ком-миссием тхылыр кыуитышты. Мыщ фэгъэхыгъэу нахь игъэ-клотыгъэу мы адресымклэ зэб-гъэшлэн плъэкышты: Мые-кьуапэ, урамэу Хьахьуратэм ыцлэ зыхьыэрэр, 642, ка-

Къош республикэм къыратхыкы

Дзэпэшэ шьыпкъагъ

Абхазым и Лыхъужьэу, СССР-м изаслуженнэ летчикэу, Александр Невскэм иорденэу апэрэ степень зилэр зыфагъэшъошагъэу, Быракъ Плыжым иорден зилэ, «Ахьдз-Апша» орденом иапэрэ степень зыфагъэшъошэгъэ, Абхаз заом илъэхъан (1992—1993-рэ илъэсхэм) АР-м зыкъэухъумэжыныгъэмкIэ иминистрэу шытыгъэ, зэо ужым АР-м ивице-премьерэу илъэсыбэрэ Iоф зышIэгъэ Соснал СултIан Аслъэнбэч ыкIор адыгэхэм, абхазхэм, Темыр Кавказым щыпсэурэ нэмыкI лъэпкъхэм шхьэкIафэ зыфашIырэ цIыф шлагъоштыгъ.

Тилъэхъанэ илIыхъужьыкIэ аджэхэрэм афэдагъ СултIан. Оркъ лъэпкъым кыыхэкIыгъэ, адыгагъэм рапIугъэ, Iэдэбныгъэшхо зыхэлъыгъэ офицерыр адыгагъэмрэ илъэпкъ хабзэхэмрэ ябэкъуагъэу зэгорэм кыыхэкIыгъэштыгъ. Пасэу тыр зышIокIодыгъэ кIэлэкIэм гъуазэ фэхъугъэр ян, игъашIэ кышыхыштыгъ лъагъор гукIэ кыхэзыхыгъэр ежыыр ары. Я 10-рэ классыр кызыеух нэуж летчик-

хэр кызышагъэхъабырэрэ военнэ еджапIэу Сызрань дэтым чIэхъагъ, ащ ыуж Жуковым ыцIэ зыхырэ военнэ академием шеджагъ.

СултIан военнэ авиацием илъэс 30 хэтыгъ, чIыпIэ кIын дэдэхэм арыфэу хъугъэ, ау ыгу щтэр кыихъэу зыкIи кыыхэкIыгъэп. Самолетым гъогогъу 500 фэдизрэ ушэтынхэр ышIэхэзэ зэрэрыбыгыгъэр кыдэп-лътэмэ, Сосналыр лыгъэ хэлъэу зэрэщытыгъэр кэзшIэгъуаеп. «Сверхзвуковая техника» зыфиIорэр зыушэтынэу цыхъэ зыфашIыгъэ летчик нэгырэ 50-м ахэтыгъ тичIыпIэгъури. Шьыпкъэ, а купым шыцэу псаоу кэнагъэр нэгыритф нылIэп. Летчик-ушэтаклом уахтэ кьекIугъ машIо кызыкIэнэгъэ, зипчэхэр зIунэгъэ самолетым кIынэу. Игъусэ кIалэм ышхъац машIом зэрилыгъорэр ылъэгъуэзэ амал кызырэымыкIохэр кызыфагъэфедэхэ,

летчикхэр кыпкIыгъэх, псаоу кэнагъэх. Лъэбэкъу зыбгъушI нахъ тешIэгъагъэп самолетыр кызыеом. А чIыпIэм дэжэ нэгыришхэм шыцэу псаоу кэнагъэр зы нэгыри нылIэп. Тхэм зэриухыгъэр арыти, СултIан а чIыпIэ щына-

гъом кыщелыжыгъ. КIалэу игъусагъэр ащ нахыбэрэ огум ибыбэкъыгъэп, егъэджэн Iофхэм зафигъэзагъ. Летчикэу ригъажы, Сосналыр полкым икомандир хъугъэ. Апшгъэр шIэныгъэ зызрегъэгъот нэужым авиацие гупчэм иунэ-шъошIэу шытыгъ. Илъэс 30 ошъогу гъогухэм ашызекIогъэ лIым ихэкужэ, ичIыгу гупсэ шIу дэдэ зэрилъэгъурэр нэфагъэ. Сосналым ихьопсэпIагъ Налщык шыпсэурэ иунагъо, илахылхэм мамырэу джыри ахэсынэу, ау...

ЦIыфыгъэр, напэр, къошыгъэр зигъуазэу псэурэ хэтрэ цIыфи фэхъазыр шхьэкIафэ зыпылъ Iофыгъом. 1992-рэ илъэсым шышхъэлэу мазэм и 14-м ткъош абхъазхэм грузин зепхъуакIохэр къазытебанэхэм, ыужырэ мафэм СултIан нывдэжгъуэ зыщырилэ Апсны чIыналгъэр кыухъумэнэу кIогъагъэ. Кавказым ис лъэпкъ

пчъагъэм ясатырхэм ахэтыгъэх нэмыкI тикIэлаби. Сосналыр военнэ комитетым хагъэхъэгъагъ ишIэныгъэ, ипытагъэ кыдалыгъи, Абхаз Республикэм зыкъэухъумэжыныгъэмкIэ иминистрэу ашIыгъагъ. Бэдэд ащ фызэшIокIыгъэр.

— Абхъазым иджырэ тхыдэм зыцIэ нахъ IупкIэу кышылъэгъогъэ цIыф шьыпкъэхэм ащыщ Соснал СултIан, — кыщелэ АР-м и Президентэу Бэгъэпшгъэ Сергей кыIахыгъэ интервьюм. — Ар лъэшэу псэ халэл зилэ, удэлъжэнкIэ, удэгъушылэнкIэ фэдэ кыгъотыгъоэ цIыфэу шытыгъ.

Илъэс 66-м итэу идунай ыхъожыгъ генерал-лейтенантэу, хэкулI Iушэу Соснал СултIан. Ар кыелыгъэп кьеолIэгъэ уз бзаджэм. Зэманым пщигъэгъушэрэр бэ. Ау дзэпщ хафэу нывдэжгъуныгъэм, зэкъошныгъэм афэшI лыхъужьыныгъэшхо зезыхыгъэ генералэу Соснал СултIан ыцIэ егъашIи ащыгъушэщтэп.

НЭКIЭПЫДЖЭ Замир,
къ. Налщык.
Сурэтым итыр: **Соснал СултIан.**

Къуаджэу Шхъафитым щыпсэурэ, илъэс 80 зыныбжэ Тэшгъу Мурдин ащ фэдэ «зе-кIом» зыхыгъэнын ылъэкIыгъэп, ипсауныгъэ зэрэмыпытэ дэдэми, километрэ 700 фэдиз зыкIыхыгъэ гъогуми къагъэщтагъэп. Илъэс 43-рэ мэкъу-мэщым халэлэу фэлъэжгъэ нахыжыкым, зауи, гъаб-ли зэпызычыгъэм, заом зэщи-гъэкъогъэ хызмэтым изэтэгъэ-уцожьыни кIочIабэ хэзылхъа-гъэм кыгурыIорэп, кышIэн ылъэкIырэп предприятие кIочI-шIоу, ежэ игупсэ пхъэшхъэ-мышхъэлэжэ совхозэу «Лазаревскэр» (джы — ЗАО «Шап-сыгъэ шай» зыфиIоу хэтэ-рыкIхэр, пхъэшхъэ-мышхъэ-хэр, шъоур, дэжыер зэкIэ краим хъоу IэкIзгъахъэщтыгъэр сы-дэуштыгъэу зэбгырызыжынэу хъугъа? Сыда непэ а продукци-ер къашащфыныр нахъ фэдэу алыгъэра, ежхэм ячIыгу кыш-ахыжыным нахы? Джары илъэс заулэ хъугъэу зыгъэгумэкIырэ упчIэхэм яджэуапхэр кыгъоты-хэ шIоигъоу Мурдин гъогу чы-жэ зыкIытехъагъэр. Илъэп-кэгъэу лIэужыбэм мы чIыгоу пхъэшхъэ-мышхъэхэр, хэтэ-рыкIхэр, дэжыер кызышагъэ-кыштыгъэр джы непэ нэмыкI-хэм алэ илты хъугъэ, чIыдэлъф цIыфхэм афэдэу ахэр гъэб-жыушхо къахыжыным ыгъэ-гумэкIыхэрэп, ежхэм фэдэшхо чIыгум кырагъэтыным кIуачIи, мылгъуи хамылхъэу садхэмрэ плантацияхэмрэ тыгъуасэ зиунэ-ягъэхэр наемнэ IофышIэхэу, фи-тыныгъэ гори ямылхэу хъугъэх. «Тыдэки ащ фэдэу дэу щэпсэ-уха?» зыфэлIошт гупшысэр зыдаIыгъэу Тэшгъу Мурдини, нэмыкIхэу чылагъохэу Нэджы-кы, Шхъафит, Къэлэжэ, Лы-гъотх, Хьаджыкы, ШэхэкIишхо ыкIи ШэхэкIэй ЦыкIу ащыщхэ-ри нэгырэ 20 фэдиз хъухэу Сла-вянск-на-Кубани ежъагъэх.

Краснодар краим ивице-губер-наторэу Хьатыу Джамболэт джы-рэблагъэ ПсышIопэ районым иадыгъэ къуаджэхэр кыплгъыха-гъэх, цIыфхэм ящылэклэ-псэукIэ зэригъэлъэгъугъ, кыныгъоу ялэхъэ зэригъэшлагъэх. Анахыу зыпылгыгъэр чIыгу-мылгъу зэфыштыкIэхэмрэ мэкъумэщ хызмэтымрэ язытет. Ащ фэдэу

Краснодар краим ипашэ иапэрэ гуадзэу Хьатыу Джамболэт язэхэщаклоу Шъачэ кьегъэтIысэкIыгъэ адыгэ чылагъохэм ялыкIо куп ЕвропэмкIэ мэкъумэщ предприятие анахэ инэу, Славянск-на-Кубани ит агрофирмэу «Сад-Гигант» зыфиIорэм кIогъагъэ. Делега-цием хэтыгъэ нахыжхэми, нывжыкIэхэми агрофирмэм кыщалъэгъугъэр лъэшэу ашIогъэшIэгъоныгъ.

«Сад-Гигантыр»

хэгъэгум щыпэрыт

гулътэ икыу районым илэжъэ-кIо-псэуакIохэм зэрафишIы-гъэм, IэпыIэгъоу ящыкIагъэр краим илэшхъэтетхэм къалэкла-гъэхъаным зэрэдэлажэхэрэр Хьатыу Джамболэт кызарелом, лъэшэу ыгъэгъушIуагъэх. Чыгум дэлэжээнхэ зытэкIыхэрэм, унэе подсобнэ хозяйствэхэм язэхэщэн непэ фэхъазырхэм къагурылуагъ угу бгъэкIоды зэрэмыхуштыр, пIэхэр ебдзыхынэу зэрэщымы-тыр.

ЗэхьокIыныгъэшIухэр чIыпIэ пстэуми ащыкIонхэ фае. Чыгур пIэлъэ кIыхыэкIэ бэджэндэу мэкъумэщылэхэм аратын фае. Ар шапсыгъэ Адыгэ Хасэм кыхи-хыгъэ екIолIаки. Шэны зэрэхъу-

гъэу, къуаджэм зыщыпылхэ IофшIэнхэу садлэжыныр, бжэхъуныр, былымхъуныр ары кэралыгъом ыналэ нахъ зыты-ригъэтыштыр. Хабзэр IэпыIэгъу мыхъоу а лъэныкъом Iофхэр щызэгъурыбгъэIонхэр, Шъачэрэ ТIопсэ районымрэ яунагъохэм янахыбэр хэхъоныгъэшхом игъо-гу тешэгъэнхэр кыныклае хъушты.

ЦIыфхэм япсихологиэ зэхьо-кIыгъэн фае. «Нахъ чанэу зекIогъэн фае, инициативэ кызэхъу-гъэфэн фае, — яджагъэ Дж. Хьа-тыур чылэдэхэм, — унэе Iэпы-Iэгъу ыкIи фермер хызмэт-шIапIэхэр зэхэшхушэнхэ фае».

Вице-губернаторым ипредло-жение гуетыныгъэ ахэлъэу зэгъэ-

шIэгъэн зэрэфаер агроколлек-тивхэм агурагъэлуагъ. Опыт пэ-рытыр зылэ кызыгъэхъагъэхэм ящысэшIу кIырыплгъынхэр ищыкIэгъэ дэд. Ащ фэдэ пред-приятиехэм ащыщ Славянск-на-Кубани дэт ЗАО-у «Сад-Гиган-тыр».

ХызмэтшIапIэр 1929-рэ илъэ-сым агъэпсыгъ, кыныгъуабэ ащ кызэщыгъэ: коллективизациер, НЭП-р, Хэгъэгъу зэошхор, зэхьо-кIыныгъэр, СССР-р зэрэзэхъы-жыгъэр, экономическэ рефор-мэхэр. Охътэ гупсэф ащ кьекI-угъэп зэгорэми. Ау илъэ-сипшым кыкIоцI «Сад-Гиган-тыр» ЕвропэмкIэ агропромыш-леннэ предприятие ин дэдэ хъугъэ.

— Типредприятие кыныгъо бэдэд зэутэллагъэр, — кыелатэ предприятием идиректор произ-водствэмкIэ игуадзэу Н. Синя-говскэм, — кIымэфэ чыбIэхэм, осышхоу кьесыгъэм ягъэ кьэ-кIуагъ, чыгъ гъэтIысыгъакиэхэм азыныкыо ыгъэкIодыгъ, арэу щытми, тыкызэтеуцауагъэп, тIэ етыдзыхыгъэп, чыгъ хэтэшхор зэтэдгъэуцожыгъ...

Предприятием илэшхъэтетэу Александр Гладэ кIэу производ-ствэр ыгъэпсыжыгъ, IэкIыб кэралыгъохэм яопыт кызыфи-гъэфедат. Италием, Францием, Израиль яшIэныгъэлэжхэм нывдэжгъуныгъэшIу адыриI. Предприятием иагроном-агрохи-микэу Валерий Тихоновым Шъа-чэ кыкIыгъэ хьакиэхэр гъэхъэгъэ шхъахэм ащегъэгъуазэх. Хо-зайствэм иотделениехэр игъо-рыгъозэ кьэтэплгъыхэ, теплицэ-

хэр, гъэучыIэлъэ цеххэр, мех-мастерскойхэр. Тыдэки цIыфхэу Iофым зыгу етыгъэхэр нэгъушIо-хэу кыштытпэгъокIых.

— Тэ мылэрысэхэр, къужэхэр, кыпцIэхэр, чэрэхэр, кышхэр кьэтэгъэкIых, — еIо кьэзмэт-шIапIэм испециалистэу тигъу-сэм, — хэтэрыкIхэри тэшIэх, чIыгу гектар минитIум хэтэрыкI-хэмрэ садхэмрэ ащтэлэжых, пхъэшхъэ-мышхъэхэу гуры-тымкIэ тонн 45 — 50 кьэтэуго-ижы. ЛэжэкIо мин фэдиз тил, ахэм анэмыкIэу пхъэшхъэ-мышхъэхэм яугъоинжыгъом джащ фэдиз кыддэлэ. Гуры-тымкIэ мазэм тилэжыакIохэм сомэ мин 25 — 30 лэжыапIэу аIокIэжы. Предприятием илъэ-сым сомэ миллион 200 фэдиз фэдэу кьехыжы. Ар макIэп.

Агрофирмэу «Сад-Гигантым» — Славянскэ ипредприятие шхъаIэ тызэрэщылагъэм ишIо-гъэшхо кьэклонэу тэгугъэ, кьэт-лъэгъугъэр бэдэд, гугъэ-гупшы-сэу кытитыгъэр нахыбэжэ. А пстэум татэгущыIэжыгъ. Мыщ дэжыкым кыштылуагъэм хъушты адыгэхэм, щэрджэсхэм садхэм якъэгъэкIынкIэ опыти ин дэдэ зэрылагъэр. Садхэмрэ сэнашхъэ-хэмрэ ягъэбэгъонкIэ опытуу ялагъэр аль хэлъэу лIэужхэм ягенэхэм кызыдырахыакIы. Опытымрэ шIэныгъэмрэ ягъусэу ячIыгужэ мыкIосэжыын шIулъэ-гъоу фыряIэм тижырэ цIыфхэу шылагъэхэм апашхъэклэ пшъэ-дэклэжыгъу щытIлэм яшIуагъэкIэ тилэжыгъэ бэгъонэу щыт. ЗэкIэ шIоу шылэр кыддэхъушты. Тыгу дгъэклодынэу щытэп.

НЫБЭ Анзор.

ТІАХЪУ илээс 80-м ехъоу дунаим щигъэшлагъэм иллыжыгъо тлысыжыгъо къэсыфэ мэлхуным нэмыкІ Іоф ышлагъэп. 1929 — 1930-рэ илээсхэм къэралыгъом колхозхэр зыщызэхашхэм ыпэкІэ адыгэхэр анахъу чыгулэжыныным дыкІыгъоу яшъыпкъэу зыпыллыгъэхэр былымхуныр ары. Унагъохэм мэлшыгъышхъэ пчъагъэ алыгъыштыгъ. Мэлхуным анахъ зишъыпкъэу пыллыгъэхэр унэгъо Іужьухъу кІэлабэ зилэхэр арыгъэ. Ащ фэдэ унагъохэмкІэ ар гъэцэкІэгъошлоу зыкІыштыгъэр зэшхэм анахыкІэмэ мафэрэ мэлхуныр зэрјанэтІагъэр, чэшрэ ахэр къэгъэгъу-нэгъэнхэр, кІымэфэ мазэхэм ашхышт Іусхэр афэгъэхъазы-рыгъэнхэр нахыжхэм зэрја-Іофыгъэр ары.

Лъэхъанэу зигугъу къэсшы-рэм ТІахъу ятэ ХъакІэцІыкІу Гъубжыкъуи, ащ игъунэгъу Даур Хъачыхъуи яунагъохэм мэлшыгъышхъэ пчъагъэхэр ялагъэх. УнэгъунтІури зэгъахы, мэл миным къехъу здалыгъыгъ. Ащ фэдиз мэлър ХъакІэцІыкІу зэшмэ анахыкІэу ТІахъурэ Даур Хъачыхъуи икІалэмэ анахыжхъу Шырыхъурэ мафэрэ агъэхуштыгъэх, чэшырэ ХъакІэцІыкІу зэшитфым ашыщ гурыт горэм ахэр кыгъэгъунэуштыгъэх.

Зигугъу къэсшыгъэ Даур Шырыхъуи (щырхэр зыгъэхъухэр) гъэшлэ гъогу кІыхъу

гъэр афаусыгъэп. Ащи лъапсэ илэу, цыфхэм псэукІэ-зэхэтыкІэу ялагъэм тегъэпсыкІыгъэу, къэхъугъэкІэ сабыр щыІэныгъэ гъогуу зэркІоштыр къыдалытэзэ, цІэр кыхахы-

ТІАХЪУ

къыгъэшлагъэм

мэлэхъуагъэ

къызэпчыгъэм инахыбэм зыпыллыгъэр былымхэр, анахъу мэлхэр, хъугъэнхэр ары. Ар зэрратхъу, зэреджэхъу щытыгъэр Даур Тирух, ау ятэу Хъачыхъуи, янэнэпосэу Долэтхъани зэреджэщтыгъэхэр, ышнахыкІэхэм ятэшхэм цІэу ралощтыгъэр Шырыхъу.

ЯцІыкІугъом рагъэжъагъэу зэгъусэхъу а нэгыритІум яунагъохэм мэлхэр ахъухэзэ, колхозхэр зызэхашхэм мэлхуныр јанатІэу ящыІэныгъэ зэпачыгъ. АцІэмэ къыралотыкІырэ Іофыр агъэцкІагъ.

Уахътэр лъыкІуатэзэ, ТІахъуи Шырыхъуи унагъо шлэгъэным лъэлэсых, бын-унагъохъу псэунхъу аублагъэу Хэгъэгъу зэшхор къежъэ. Ащи ялахышІу ахэм хашІыхагъ. Шырыхъу ыныбжыкІэ нахыжыгъ, ащ кыхэкІа, хъауми ипсауныгъэ ехыплэгъагъ, фронтм Іухъанэу е чыжъу ащанэу хъугъэп, ау псэолъэш баталыным хэтэу Мыекъуапэ къулыкъур щихыгъ. Ащ къызекІыжыкІым ригъэжъэжы, иллыжыгъо тлысыжыгъо къэсыфэ мэлхэм ыкІи фэшхъаф былымхэм яхъун ренэу пыллыгъ.

ХъакІэцІыкІу ТІахъу сабыр бынышхо зэриІэм, заом иапэрэ илээс зэтІозитІу къызэрэфхъугъэм афэшІ дзэм амышъу къагъэнэгъагъ. Ау хэкум пыир къекІуалІэ зэхъум, аужыпкъэрэу дзэм ащжыгъэхэм ахэфэгъагъ. Заор заулым улагъэхэр телхъу къыгъэзжыгъагъ, ау фронтэу зыщызэуагы, чыплэу зыдэщыІагыи къэзыІожыи джы щыІэжъэп.

ТІахъурэ Шырыхъурэ къызэхъухэм, сз сызэрэплъырэмкІэ, гупшысэ гъэнэфагъэ хэмылэу апэу цІэу агу къэкІы-

щтыгъэн фай. Джащ тетэу революцием ыпэкІэ цІэхъу ТІахъу, Шырыхъу, Шъэолыгъу, Тыхъужъ, нэмыкІхэри сабырхэм афаусыштыгъэх. Адыгэхэм етІани цІэу сабыим фаусыштыр лъэхъанэу къызшыгъу-гъэм диштэу бэрэ кыхахыштыгъ: Чаб, Чэбэхъан — Чабэм икІогъу къэхъугъэм, Заур, Заурбэч, Дзэпщ, Дзэгъуаш — зэо мафэхэм къахэхъухагъэхэм.

ТІахъурэ Шырыхъурэ афэдэу унэгъо мэлхэм, хызмэт-шІаплэхэм ябылымхэм ягъэхъун яшъыпкъэу зэрэпыллыгъэхэм фэдэ джы бгъотыжыштыгъ. Непэрэ цыф зэхэтыкІэу тилэм ащ фэдэу а Іофым уасэ щыфашІыжырэп. Унагъом илэ мэлшыгъхъэ заулер ыгъэхъуныр зэзыпсыжыкІым къуаджэхэм къадэкІыжырэп. Шыпкъэ, умэлэхъоныри, нэмыкІ былымхэр пІыгъынхэри Іоф псын-кІагъоп. Ащ фэдизэу шІэныгъэшхо имыщыкІагъэми, ащ фэдэ Іофым упылыныным пае шхъахынагъэ къызхэбгъафэ хъуштыгъ. Бэдзэогъу тыгъэ къе-Іыхи, гъэтхэ-бжыхъэ жыбгыи, ошхи, чыІи мэфэ реным ащы-зэпынчызэ, илээс 50 — 60-рэ ащ упылыныр къэІогъошІу, ау ар гъэцэкІэгъуае. НэгыритІоу зигугъу къэсшыхэрэм джащ фэдиз кыныр илээсипшІ пчъагъэм ащэчыгъ, гуетыныгъэшхо фырялэу а Іофыр агъэ-цкІагъ.

ТІахъу иІофшІагъэщтыгъэм, цыфыгъэу хэллыгъэм купэу щысыр арыгушыІэзэ, Бгъошэ Рэджэб игукъэкІыжхъу къа-фиІожыгъагъэхэм бэрэ сяду-пшысэжы. А лъэхъаным Рэджэб къуаджэу Хъакурынэ-хъаблэ дэтыгъэ колхозым ипарт-организацие исекретарыгъ. Зэрэхабзэщтыгъэу, кІымэфэ охътэ чыІэхэм колхозым ипашхэм фермэхэр къаплыхъэхэзэ, Іэ-пыІэгъоу ящыкІагъэр арагъэ-гъотэу шытыгъ. Джащ фэдэу кІымэфэ чыІэшхом ТІахъу зы-щылэжъэрэ мэлэхъо фермэм ахэр чэщым тыхагъэх. Унэу зэрыхъагъэхэр фабэу, ау зи имысэу къычІэкІыгъ. Загъэ-фэлэнышъ, ТІахъу ежнэх гу-хэлъ яІэу тІысыгъо имыфэхэзэ, адрэр къахэхъажыгъ. Шынэ къальфыгъэкІищыр ыгужъуакІэ дэсуу унэм къыри-хъагъ. «Мыхэр нахъ псынкІэу мыщ щыгъушыштыгъ, армыр-мэ, мэлэщым чыІэм изэрар къышъақІын ылъэкІышт», — ыІуагъ ТІахъу. «Зибэ пшІэрэм уриІаз» аІоу гушыІэжъ шыІ. Джащ тетэу яІофшІэн агъэца-кІэщтыгъ сыкъызтегушыІэхэрэм. Совет хабзэм илэхъан щылыгъэткІухэр, шахтерхэр, нэмыкІ сэнэхъатхэр зилэхэр зэралытэгъэххэм фэдэу, хэкуми къэралыгъоми ашагъэ-лгъэлэхэрэ, осэшхо зыщафа-шыхэрэ ІофышІагъэх ТІахъуи Шырыхъуи.

СыкІэлэ дэдагъ ашыгъум.

Цыфыр дунаим къызы-техъокІэ, цІэу фаусы-гъэм бэрэ къыралотыкІы щыІэныгъэ гъогу кІы-хъу ыкІуштыр зыфэ-дэр. ИІофшІагІ, сэнэ-хъатэу хэлъыр, ишэн бэрэ ыцІэ къыкІырэр атефэу мэхъу. Ар къеу-шыхъаты сятэш ХъакІэ-цыкІу зэшитфым ана-хыкІэу къызэхъум цІэу ТІахъу — тІыхэр зыгъэ-хъурэр къыкІэу фаусы-гъэм.

Мафэм сятэ шыкузэкІэтым исэу тэдэжъ къыІухъажыгъ. СшІогъэшІэгъонэу сыпэгъо-кІыгъ «Сыд пае гъукІэр шыкуао хъугъа?» сІуи. Ежыи силгъэ-кІэ-зекІуакІэхэм къарыкІырэр къыгурыІуи, псынкІэу пшгъ-рылъ къысфишыгъ: «Мы кум итІысхыи, тыхъэблэ мэл Іэ-хъогъу къэгъоти, анахъ шы-

мэл Іэхъогъушхор уятэш ТІахъу ыІыгъыр ары». ДэхэкІае шІа-гъэти ТІахъу зысымылгъэу-гъэр, гъогум сытекІи, хашъом сыхыи, машинэмкІэ мэлэхъом секІоллагъ. ДэхэкІаеу тыгушы-Іэу тызыщэт нэуж, сятэщым сеупчІыгъ моц фэдиз мэлым ежыи ие ахэтмэ. Зэрахэтыр иджэуапыгъ, ау пчъагъэу къы-Іогъагъэр къэсшІэжырэп. Си-гъусэхэм ашыщ горэм сэмэр-къэу фэдэу къыІуагъ: «Сыда, ТІахъу ие пчъагъэр плытэ-жыиэу ищыкІагъа, зы ку-пышІу къыпыбгъэзыкІмэ хъу-гъэба». «Хъау, сэсыехэр ахэгъэ-кІокІэнхъу шытэп, некІо озгъэ-лгъэуных», — ыІуи мэлхэм сахицагъ. Бэдзэогъу мэфэ кІы-хъэр пчыхъэм хъазырэу фигъэ-загъэти, дэхэкІаеу къэучыІэ-тэгъагъ, уц шхъонтІэ шІагъом яшъыпкъэу мэлхэр щыхъу-щтыгъэхэти, тызэрэхъагъэр хъатэу къырадзагъэп. Гупсэфэу такІоцІырыкІыштыгъ, ау моц фэдиз мэл отерышхор къэт-кІухъанэу уахътэ тІагъэпти, сятэщым есІуагъ: «Хъугъэ, сшІошъ мэхъу мэлэбэ зэрэуи-Іэри, ащ дыкІыгъоу ашъокІэ мэлхэр зэрээфмэйдэхэри, шъо, мэлэхъо шыпкъэхэм, зэхэ-шъуфынхэ зэрэшъульэкІыхэ-рэри».

ТІахъу фэдэ ІофышІэхэм хабзэми цыфхэми лъытэныгъэ-шхо афашІыштыгъ. Шэуджэн район гъазетэу «Колхозная жизнь» зыфиІоштыгъэм ино-мерэу 1959-рэ илээсым бэ-дзэогъум и 6-м къыдэкІыгъэм кыхыгъэ статьяу «Передовой чабан района» зыфиІорэм мы-рэуштыгъ хэтыгъ: «Одним из первых в колхозе имени Сталина старший чабан, депутат Адыгейского областного Сове-та депутатов трудящихся Тах Губжукович Хачецуков при-менил зимний окот овец. Он старательно подготовил ма-точную отару к искусствен-ному осеменению и в резуль-тате получил и вырастил по 110 ягнят на каждые 100 овцема-ток. Тах Губжукович, забот-ливо ухаживая за овцами, до-бился нового успеха и в по-вышении настрига шерсти — по 3,5 килограмма от каждой овцы».

Джары иІофшІэІагъэр Хъа-кІэцІыкІу ТІахъу. Ишэн-гъэпсы-кІэкІэ цыф гъэтІылыгъэу, гу-шыІэ лые ымышІэу, гупсэфэу шытыгъ. Губжыгъэу, егъэлы-ягъэхэр зыгорэм рилохъу е Іае-кІэ атегушыІэу кыхъэфагъэу къэсшІэжырэп. ИІофшІагъэ-хэм Адыгэ хэкуми, Краснодар краими яфэшшошэ уасэ аша-фашІыштыгъ. 1957-рэ илээсым чъэпыогъум и 27-м ХъакІэ-цыкІу ТІахъу СССР-м и Ап-шъэрэ Совет и Президиум и УказкІэ къыфагъэшъошэгъагъ Совет хабзэм анахъ награде лъапІэу иІэгъэ Лениным иорден. Ащ нэмыкІэу медаль зэфэ-шхъафхэри къыратыгъагъэх. 1957 — 1959-рэ илээсхэм Адыгэ хэку ыкІи Краснодар край советхэм ядепутатэу хадзыгъагъ.

Джащ фэдагъ сятэш мэлэ-хъо бэлахыштыгъэу ХъакІэ-цыкІу ТІахъу. Ащ зи кышци-гъакІэщтыгъэп игъунэгъу Даур Шырыхъуи. Ахэр опсэуфэхэ къуаджэм дэс цыфхэм афэ-лэжъагъэх ыкІи ахэм шхъэкІэ-фэ ин къафашІыштыгъ.

ХЪАКІЭЦІЫКІУ Сахъид.

Сурэтым итыр: **ХъакІэ-цыкІу ТІахъу.**

Джырэ лъэжьхэ философи-емрэ социологи-емрэ гъэхагъэу ялэхэм янаучнэ кӀуачӀэ РуслӀан регионым илофыгъохэм яушэтын фытыригъэспыхагъ, ежым кы-хихыгъэ парадигмэм тегъэпсы-кӀыгъэу Темыр-Кавказ социумым кӀэу еплӀыкӀэ фырилӀнэу ыгъэ-псыгъ. Ащ имӀхъхэ кӀупкӀ кы-плотыкӀын хъумэ, ар зыфэгъэхы-гъэр Темыр Кавказым егъашӀэм цыпсэурэ цыф лъэпкхэм ялӀы-кӀохэр шъхьагъэ зэгъусэхэу штагъэхэмэ, ясоциальнэ шэн-зекӀуакӀэхэр зэрэзетекӀыхэрэр культурэмкӀэ шэн унаехэм япхы-жыгъэххэу зэрэщытыр ары. Кавказым цыпсэурэ цыф лъэпкхэм «яморальнэ-этичэскэ кодекс-хэм» ялофыгъохэу ахэм алъапсэ хъугъэхэр (тхыгъэу цытым шэн-зекӀуакӀэхэр кыдзэылтыгъэрэ на-роднэ этикэри кыхиубыгъэу) зы-ушэтхэу езыгъэжагъэхэм ащы-щыгъ. Ежъ Хъанэхъу кыхихы-гъэ парадигмэу куоу зыгъушшы-сыхагъэм, научнэ лъапсэ зыфи-шыгъэм ишапхъэхэм атегъэпсы-кӀыгъэу а лофыгъор ушэтӀыгъэ-нымкӀэ эмпиричэскэ кӀэбарыр угъонгъэным ыкӀи систематиза-ция шыгъэным ягъогу кызылӀу-хыгъэ хъугъэ ыкӀи теоретическэ зэфӀхысыжхэр шыгъэхэмкӀэ ищыкӀэгъэ амалхэр кытыгъэх.

Ушэтын Иоф пчъагъэ Хъанэхъу РуслӀан зипӀэцӀ отделым ыгъэцэ-кӀагъ. Ахэр Адыгеим иполитикэ Иофхэм язытет, ИофшӀэн зымыгъо-тыхэрэм ыкӀи республикэм бӀэхэр зэрэщызэрагъашӀэрэм ялоф, ныб-жыкӀэхэм яшэн-зекӀуакӀэ зэхъо-кӀыныгъэу фэхъухэрэр, хъакъу-лахъэм ятын, предприниматель-ствэр, туризмэр, ислам диным-рэ чыристан динымрэ еплӀыкӀэ-фыщытыкӀэу афырилӀэхэр, лъэпкэ зэфӀшъхьафхэм ащыщхэр зэрэ-зэрацхэрэр, шэн-зекӀокӀэ хьалэ-мэтхэу адыгагъэр, чыплӀэ телеви-дениер, ӀэкӀыб кӀэралыгъохэм ащыпсэуштыгъэ адыгъэхэу кӀэ-кӀожыгъэхэр, Адыгеим ис цыф лъэпкхэм язэхъхэ-зэхӀкӀ кул-турэ Ӏдэбзу хэлъыр, Краснодар краймрэ Адыгэ Республикэмрэ ащыпсэухэрэм Урыс-Кавказ заом еплӀыкӀэу фырилӀэр, нэмыкӀхэр. Мыш пыздагъэр кӀэтӀон респу-бликэм кышыхъурэ хъугъэ-шӀэ-гъэ псгъуми ягупчэ ренэу итхэу Иоф зэрӀашӀэрэр, Урысыем е ти-респу-бликэ ащыцхӀащӀэрэ хэ-дзынхэри кыхиубыгъэхэу. Пэ-шлорыгъэшхэу хэдзынхэм афэ-хъушт кӀэуххэм яшӀолӀу кы-рауалӀэрэмкӀэ хъукъуагъэхэу кыххӀыгъэп. Хабзэм иорган шъхьаф гъэнэфагъэхэм ямы-закъоу, Урысыеми, Адыгэ Рес-публикэми политикэ кӀэралы-гъо ИофыгъохэмкӀэ обществэм ишӀолӀхэр игъэкӀотыгъэу зэра-гъашӀэх.

Хъанэхъу РуслӀан лъэпкхэм алэжырэ дин зэфӀшъхьафхэм язэфыщытыкӀэ регионым научнэу цызэгъэшӀэгъэным ипроектыкӀэ рихъухагъ, ар зыфэгъэхыгъэр Темыр-КъохъӀӀэ Кавказым ис-лам диныр зылъжыу исхэм ра-дикализмэм ифэмэ-бжъымэ кӀа-техъуу зэрэригъэжагъэр ары.

ТыкызтегуштылӀэрэ шӀэныгъэ-лэжым ИофшӀагъэу иӀэр гъу-нӀнч, ащ ушэтынэу, зэгъэпшӀ-нэу, зэфӀхысыжыу ышӀыгъэри макӀӀӀ. Мэхъэнэ куу зилӀ тхыгъэ-хэр 100-м ехъо журнал ыкӀи гъэ-зет нӀкӀубгъохэм кыащыхиуты-гъэх. Тхылъ шъхьаф пчъагъэ кыдигъэкӀыгъ. Ахэр «Традици-онная культура Северного Кав-каза: вызовы времени (социаль-но-философский анализ)», кол-лективнэ ИофшӀагъэу «Мир кул-туры адыгов (проблемы, эволю-ции и целостности)», нэмыкӀ-хэри. Мы уахътэм «Адыгский эт-нос в условиях глобальных из-менений и социальных трансфор-маций начала XXI века» зыфи-лӀорэ тхылыкӀэм Иоф дешӀэ.

РуслӀан научнэ пӀэцӀныгъэ

Хъанэхъу РуслӀан Асхъад ыкӀом зӀкӀэ инаучнэ ыкӀи итворческэ шӀӀэныгъэ зӀпхы-гъэр гуманитар ушэтынхэм апылӀ Адыгэ республикэ инсти-тутэу КӀэрэщэ Тембот ыцӀкӀэ цытымрэ Адыгэ кӀэралыгъо универститетимрэ. Ар зӀлӀашӀэ-рэ шӀӀэныгъэлэжы-философ, на-укэм илӀэныкыуабз кызылӀы-зыубытыр ушэтакӀу, АРИГИ-м философи-емрэ социологи-емрэ-кӀэ иотдел ипаш, ащ иученэ со-вет хэт, философи-емкӀэ, културологи-емкӀэ ыкӀи социологи-емкӀэ специалист цӀэрылӀу. Соци-ологии ушэтын илофыгъохэмкӀэ региональнэ школэм изэхъа-кӀу, лъэпкым игушъхьэлэжы-гъэ културэ мыпшыжыу зы-угъойрэ ыкӀи ар лъэшэу зыгъэ-лӀэплӀэрэ цыф.

Философ цӀэрылӀу

адызэрихъэзэ, шӀӀэныгъэхэмкӀэ кандидат ыкӀи доктор диссертаци-е пчъагъэ пхырагъэкӀыгъ. Аспирантхэмрэ шӀӀэныгъэлэжы ныб-жыкӀэхэмрэ методическэ ыкӀи практичэскэ ӀэпылӀгъу аритыным ыналӀ тырегъэты.

Хъанэхъу РуслӀан наукэмкӀэ игъэхагъэхэм шӀӀэныгъэхэмкӀэ Адыгэ (ШӀӀэджэс) Академием осӀшхо щафашӀы. Ащ ыцӀэ ахэт-хагъ библиографическэ сборник-хэу «Социологи России и СНГ XIX—XX столетий (1999)», «Фило-софы России XIX—XX веков (2001)» зыфилохэрэм. Ар урысые философскэ обществэм, соци-ологии шӀӀэныгъэхэмкӀэ диссертаци-оннэ советэу АКЪУ-м, филосо-фи-емкӀэ ыкӀи културологи-емкӀэ диссертационнэ советэу култур-эмрэ искусствэмрэмкӀэ Красно-дар кӀэралыгъо универститетим ащызэхъагъэхэм ахэт.

— Философи-емрэ социологи-емрэ яотдел тинститут зыщызэ-хацагъэр илӀэс 20 мэхъу, — ело гуманитар ушэтынхэм апылӀ Адыгэ республикэ институтэу КӀэрэщэ Тембот ыцӀкӀэ цытым ипашэу Бырсыр Батырбий. — А отделым ипашэу Хъанэхъу Рус-лӀан ыныбжы илӀэс 70-рэ зэрэ-хъугъэр мэхъанэ гъэнэфагъэ зилӀ хъугъэ-шӀагъэу щыт. Сыда пӀомэ, обществэм анахь ищыкӀэгъэ Иофыгъохэр, ащ игъэпсыкӀэ, ти-хэгъэгу, тиреспубликэ ащыре-кӀокӀырэ Иофхьабзэхэм яхыылӀгъэ Иофыгъохэр отделым научнэ лъапсэм тетэу шаушэтых. Ахэр зэхӀыгъэххэр, хъугъэ-шӀэгъэ гъэнэфагъэхэм мэхъанэу ялӀэр, тапӀкӀэ кӀэхъун ылӀэкӀышт процессхэр зегъӀэпшӀэххэ лъӀэ-кӀыштытхӀ апӀрапшӀэу куоу ахэр социологическэу амыушэтыхэмэ. Джащ кыххӀкӀэу республикэм гъэсэныгъэмрэ шӀӀэныгъэмрэмкӀэ иминистрэ ӀэнатӀэ сылут зэхъум, институтым илӀэшъхьэтетхэм игъоу афӀслӀэгъугъагъ ащ фӀдэ отдел кызылӀуахынэу. Ежъхэми ар ищыкӀагъэу алъыти кӀезэгъы-гъагъэх, ащ кышсегъэжагъэу гъэхагъэхэр ышӀыххэз, отделым Иоф ешӀэ.

Иофэу отделым зӀшӀуихырэр бӀэ. УшэтӀэкӀо куп кыагъэхъа-зыгъ, тыхэгъэгу Иофэу шырекӀо-кӀыхэрэр джырэ уахътэм диштэу кыагурагъаӀох, анахь шӀӀхъэ лъа-гэм тегъэпсыкӀыгъэ Иофыгъохэр агъэцакӀэх, ушэтынхэм афэхъурэ кӀэуххэр кыхаутых. Ахэр кы-щӀлӀагъох монографи-емхэм, сбор-никхэм, брошюрэхэм, документ-хэу правительствэм, хэдзынхэм апылӀ комисси-емхэм арахыылӀэ-

хэрэм. Джащ кыххӀкӀэу отде-лым непэ Иофэу ышӀӀэрэм, фило-софи-емрэ социологи-емрэмкӀэ пшӀӀэрылӀгъэу ыгъэцакӀэхэрэм мэхъанэшхо яӀ. Социологи-емкӀэ ушэтын ИофшӀӀэхэмкӀэ зӀкӀэми апэу пшӀӀэрылӀгъэу цытыр аушэ-тын фӀэ объектыр кыхахыныр, ащкӀэ упчӀэхэр тэрзэу зэрагъэ-уцунхэ фаем куоу дегупшысэхэ-зэ екӀолӀнхэр ары. Ащ пае пшӀӀэ-рылӀгъэу кыагъэуцугъэр яшӀуа-гъэ кыагъакӀоу зӀшӀуахы.

Адыгэ Республикэр ежъ иунэе нӀшанэхэр зыхӀлӀэх кыб-лэ республик, Краснодар крайм игупчэ ит, арышъ, ащ фӀдэ реги-онхэм хъугъэ-шӀагъэу кыащы-хъухэрэр тыхэгъэгущо шызэхэ-мышӀӀнхэу хъурӀӀ. Джащ кы-хӀкӀэу тиреспубликэ кыштыгъэ-джырэ Иофыгъохэр бгъу псгъум-кӀи куоу шыушэтыгъэххэ фае. Дин Иоф зыхӀлӀ хъугъэ-шӀагъэ-хэм, социальнэ мытӀэрзыныгъэу загъорэ гу зыльӀатэхэрэм уа-мылӀгъумӀкӀын лъӀэкӀырӀӀ. Ащ пае регион зырыхӀэм кыащыхъу-хэрэм тиреспубликэ ащыухъумэ-гъэным фӀшӀ наукам иушэтын-хэр ӀэпылӀгъу кызыфӀшӀыгъэх-хэ фае. А пшӀӀэрылӀгъэр гъэха-гъэ хэлъэу Хъанэхъу РуслӀан зипӀэцӀ отделым егъэцакӀэх. УимыгъэгущӀон лъӀэкӀырӀӀ соци-олог купэу тиреспубликэ иоб-щественнэ гъӀэпсыкӀэ куоу зы-ушэтырэм икыукӀэ ипшӀӀэдӀкӀыж кыгурылӀозэ, а Иофыр зэригъэца-кӀӀэрэм. Мамырынгъэрэ зэгурьы-ныгъэрэ азыфагу илӀэу, зӀлӀэгъэ-ныгъэ-зӀкӀошныгъэ зӀдырӀӀэу тицӀыфхэр зӀфыщытыкӀэ дахӀкӀэ зӀдӀэпсӀунхэм мэхъанэ ин дӀдэ иӀ. Джащ кыххӀкӀэу цыф лъэпкэ зэфӀшъхьафэу тиреспубликэ цы-псэухэрэм яшӀэн унаехэр лъэны-кӀо псгъумкӀи научнэ ушэтынхэм кыахыгъэуцугъэххэу цыт.

— Социологи-емрэ философи-емрэ яотдел Иофэу ышӀӀэрэм сӀ сшъхӀкӀэ осӀшхо фӀсӀшӀы, — ело Батырбий. — ТапӀкӀэ джы-ри нахь гъэхъэгъэшхохэр ашӀыхэ сшӀоигъу.

— Лъэпкым иакъылышӀуа-гъэ чӀэ илӀӀ, — ело шӀӀэныгъэлэ-жыу Алла Соколовым. — Ар зӀ-бгъэшӀӀнэу узыфӀежӀкӀэ, зӀрӀ-гъунӀнчӀэр кыбгъурӀӀо. Академи-чэскэ философи-ем ыльӀапсэхэр, Ӏо хэмьлӀэу, кызыщежӀэхэрэр лъэпкым иакъылышӀуагъ, ау хӀхъоныгъэм ишапхъэ зыфӀдэр гъэнэфагъэп, ар ушэтыгъэн фӀэ Иофыгъоу кӀӀэнжы. Адыгагъэр научнэ лъапсэм тегъэпсыкӀыгъэу зӀгъэшӀӀэгъэныр ары Хъанэхъум инаучнэ ушэтын-ИофшӀагъэхэм

Иофыгъо шъхьагъэу кыащӀӀэтырэр. Ащ инаучнэ ИофшӀагъэхэр, зӀкӀэ-мэ апэу монографи-еу «Традици-онная культура Северного Кав-каза: вызовы времени (социаль-но-философский анализ)» зыфи-лоу тӀогъогогъо кытыридзӀжы-гъэми, ащ нэмыкӀ научнэ Иоф-шӀагъэу илӀэхэми яшӀуагъэкӀэ наукам гъогупэ шъхьаф кӀэу шы-пхыришыгъэ хъугъэ. ШӀэн-зекӀо-кӀэ хьалэмэтэу адыгагъэр непэ еджапӀэхэм, колледжхэм, ашӀгъэ-рӀэ еджапӀэхэм ащызэрагъашӀэ. Хъанэхъу РуслӀан имонографи-ехэмрэ истатгъэхэмрэ кызыфа-гъэфедэххэ, студентхэм кур-совой ыкӀи диплом ИофшӀэгъэ пшӀы пчъагъэ атхыгъ, тыкызте-гуштылӀэрэ философи-ем индеехэм хӀхъоныгъэ ащарагъэшӀы ащ иаспирантхэмрэ идокторантхэм-рэ ИофшӀагъэхэмкӀэ. Адыгабзэм ехыылӀагъэу ашӀырэ социологи-чэскэ ушэтынхэу илӀэс 15 хъу-гъэу лъагъэкӀуатэхэрэм практи-кэмкӀэ шӀогъэ гъэнэфагъэ кы-а-ты. Хъанэхъу РуслӀан пӀӀэцӀныгъэ зыдызэрихъэрэ творческэ купым адыгабзэр зӀгъэшӀӀэгъэнымкӀэ кызыфагъэфедӀэн алӀэкӀышты-электроннэ программэ зэхигъэ-уцагъ, статистическэ даннэхэу кыагъэкӀахъэхэрэр джырэ обще-ствэм ифӀэныкӀоныгъэхэмрэ ищы-кӀагъэхэмрэ атегъэпсыкӀыгъэх.

Хъанэхъу РуслӀан исоциоло-гическэ ушэтын ИофшӀагъэхэм кыащыгъэлӀэгъуагъэ хъугъэ об-щественнэ Иофыгъохэр кыда-лӀыгъэххэз, бзэм изгъэшӀӀӀнӀкӀэ курсхэр, езыгъэжыгъэкӀэхэм апае радиоурокхэр Адыгеим шы-зэхӀащӀэу аублагъ, урысыбзэри адыгабзэри зӀгъусэхэу зӀдӀагъэ-федэххэ, тедзгъэу пчъэгъабз, ахэм ащышӀӀэу гъэзетхэм кыха-урыхэрэри, а Иофыгъом фӀгъэхы-гъэхэу агъэхъазырых. Иофыгъуа-бзу кӀӀэцакӀо зыфӀхъугъэхэмкӀэ РуслӀан шъыпкыагъэ зыхӀлӀ шӀӀэныгъэлэжы инэу, зэхӀцӀкӀо чанэу, коллективыр зӀгуригъӀон зӀрилӀэкӀырэм имызакъоу, пшӀӀэ-хьалӀэу афӀшӀырэм изӀшӀошын фи-гъэгущонхэ зыльӀэкӀырэ Ӏэ-шъхьэтетэу зыкыгъэлӀэгъуагъ.

Хъанэхъу РуслӀан тидэ шылӀэ-ми — универстит аудитори-ем итми, дунэе конференци-ем хӀла-жъэми, диссертационнэ советым изэхъыгъо кыштыгъушӀыми, Иоф зышӀишӀӀэ кабинетым хьаӀкӀхэр шырегъэблагъэхэми, ишӀэн-зе-кӀуакӀэхэр зэмыхъокӀыхэу кӀӀэн-жыых. ГушӀыӀэм пае, доктор дис-сертаци-еу Санкт-Петербург дӀт универститетим идиссертационнэ совет шыпхырызгъэкӀыныу зӀс-хыылӀэгъагъэм официальнэ оппо-нентэу кызыштыгъушӀыӀэм, си-лофшӀагъэ ифӀэшӀошӀэ осӀ дӀгъу кыфашыным тегъэпсыхъагъэу ипсалӀэ ыгъэпсын, ащ дакӀоу на-учнэ адыгъоведением илофыгъо шъхьагъэхэр кырилотыкӀынхэ, со-ветым ишӀӀэныгъэлэжыхэр адыгэ народнэ философи-ем нӀлуасэ фи-шӀынхэ ыльӀэкӀыгъ.

РуслӀан кылуатэрэм едӀлу-гъошӀу, узылӀэпшӀэу егъэпсы. Анахь гупшысэ куухэри ащ гу-шӀыӀэ кызызэрыкӀохэмкӀэ кыб-

гуригъӀонхэ, зӀдэзыгъэштӀэрэ логическэ зӀкӀӀыкылуакӀэ ялӀэу ыгъэпсынхэ ельӀэкӀы. Адыгэ лъэпкэ културэм игъэпсыкӀэ-зэхӀлӀыкӀэ ехыылӀагъэу ащ ишӀолӀ-гупшысэу кырилоты-кӀыхэрэм прикладной мэхъанэм имызакъоу, теоретическэ шӀуагъэ ахӀл, ащ гу лъамытӀэн алӀэкӀы-гъэп Петербург шыщ филосо-фхэмрэ културологхэмрэ. Джащ кыххӀкӀэу РуслӀан упчӀэхэр кы-тыратакӀоштыгъэх ыкӀи зӀкӀэ зы-хӀлӀэжыгъэ дискуссиием сыхъат пчъагъэ ыкыудыгъагъ. Ащ гу-шӀыӀэгъу фӀхъугъагъэх филоло-гие шӀӀэныгъэхэмкӀэ докторэу, профессорэу А. Ключевыр, ис-кусствоведениемкӀэ докторхэу, профессорхэу Л. Скафитимовар, В. Коновыр, М. Лобановыр, нэ-мыкӀхэри.

Политикэ шӀӀэныгъэхэмкӀэ докторэу, профессорэу ЖӀдэ Зу-рет ипсалӀэ зӀрӀэщыхыгъэунэ-фыкӀыгъэмкӀэ, Хъанэхъу РуслӀан наукам гъунӀнчӀэу зыгъуӀэ етӀгъэ цыфӀэу щыт. Ащ иинтеллект, иопыт ыкӀи ишӀӀэныгъэхэр зӀкӀэ джары зыфигъэшӀушӀэхэрэр. Ащ Иоф дӀпшӀӀӀнӀкӀэ псынӀлагъо ыкӀи гуапэ пшӀӀхъу. ГъунӀнчӀэу сымы-гъэшӀӀэгъон слӀэкӀырӀӀ ар ыгъуӀэ зӀрӀэхалӀэры, ӀдӀзбыгъэу ыкӀи шъырытыгъэу философи-ем, со-циологым хӀлӀгъхэр. ИшӀэн-зекӀуа-кӀэхэмкӀэ зыфӀсакыжыгъэ, зилӀорэ зышӀӀэу сыдигъуи зӀтемыкӀӀэу, шӀу афӀшӀӀэу цыфхэм зӀрӀэгъэ-псыгъэм елӀытыгъэу, Ӏо хэмь-лӀэу, ар зыпшӀэ укӀон умыльӀэ-кӀышт интеллигентэу лъытӀэгъэ-ныр ифӀэшӀуаш.

Иоф зӀдатшӀӀэу зедгъэжагъэр 1994-рэ илӀэсыр ары. Аспиран-турэм кӀэсыухи, М. В. Ломоносо-вым ыцӀкӀэ зӀджӀгъэхэ МГУ-м кандидат диссертаци-ер зышӀыпхы-ресӀгъэкӀ нӀуж ар силӀшъхьэтетэу АРИГИ-м философи-емрэ соци-ологи-емрэмкӀэ иотдел Иоф тӀӀкӀурэ цысшӀагъ. Отделыр зыпкэ зы-щырагъэуцощтыгъэ охътагъ ар зытефӀгъагъэр. Отделым изэхӀ-шӀэн РуслӀан ары кӀӀэцакӀо фӀэ-хъугъэр, ежъ ащ пай философи-ер кызыкӀыхыгъэр, сыда пӀомэ ащ хилӀэгъогагъэ гупшысэ чӀӀэ-хыгъэм итаригъэу псӀэ зыпытыр. РуслӀан зышӀӀэрэм икыукӀэ кы-гурылӀонэу цытыгъ ежым фӀдэ пӀышъо ащ философи-ем зӀрӀэ-хилӀэгъуагъэр.

ЯмышлыкӀэ екӀолӀакӀэхэмкӀэ хӀхъоныгъэхэр аригъэшӀыгъэ, шӀӀэныгъэхэм уасэу афӀшӀырэм зыкыригъэлӀэтыгъэ, шӀӀэныгъэлэжы ныбжыкӀэмэ ягъэхъазырын ащ бӀэ кӀуачӀэу тыригъӀуадэрэр. Аспирантхэми, сонскадельхэми икыукӀэ кыагурылӀо сьд фӀдиз Иоф-тхьабзэ кырахыжыагъэми, Рус-лӀан ишъыпкыу ыкӀи ыгу еты-гъэу ащ изӀшӀошын зӀрӀэхӀажагъэ-рэр, мыш дӀжыым Иофгъоу кы-рахыжыагъэр бгъу псгъумкӀи еуплӀэкӀу, зӀхефы. УмыгъэшӀӀ-гъон лъӀэкӀырӀӀ ащ цыфыгъэ-шхорэ ӀдӀб инрӀ хӀлӀхъу ахэм зӀрадзекӀлорэр.

ШӀӀэныгъэлэжым ишӀӀэныгъэ-кӀэ анахь мэхъанэ зилӀэр итхыль-хэр, кӀехъулӀгъэ хъугъэ-шӀагъэ-хэмкӀэ анахь мэхъанэ зӀритырэр гупшысэ чӀӀэпхыгъэхэр ары. Монографи-еу, статья пчъэгъабуу ытхыгъэхэм амал кытаты ащ иеплӀыкӀэхэр куоу зӀрӀэщыгъэр, научнэ Иофыгъо пӀӀч бгъу псгъум-кӀи зӀриушэтыгъэхэр кӀӀӀонэу. Мыш дӀжыым шыцӀдгъэунӀэ-фыкӀын Хъанэхъум профессионализ-мэ дӀгъу зӀрӀэхӀлыр, итематикэ-рӀэ научнагъэмрэ зӀрафӀшъып-кӀэр, зыпшӀӀ Иофымрэ ар зӀригъэ-цӀкӀӀэр шӀыкӀӀӀмрэ икыу шъып-кыу зӀрӀэздырагъаштӀэрэр. СӀнэ-хъатэу хихыгъэми шӀӀӀэныгъэми ар зӀфӀдэу ащызаф, зӀрифе-шъуашэу джащ пае ищытхъу ало.

ШӀӀӀО Мур.
ШӀӀэныгъэлэжы.

СурӀтым итыр: **Хъанэхъу Рус-лӀан илофшӀӀэгъухэм ахэт.**

УГСЭН ЦЫФЫМРЭ ИОФШІЭНЫМРЭ УГСЭН

Статистикэм кыыгъэлыгъорэ зэфэхьысыжъхэр

Лэжъаплэ кыэгъотыгъэнымклэ аделэхэ, консультаци-ехэр аратыхэ ыкй нэмык кэралыгъо фэло-фашлэхэр афагъэцаклэхэ ашлоигъоу 2011-рэ ильэсым имэлыл-фэгъу цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэнымклэ республикэ кыулыкьум иорганхэм нэбгырэ 4185-рэ кыяклэлэ-гъагъ. Ар блэкыгъэ ильэсым джаш фэдэ имазэ а шлоигъо-ныгъэмклэ зыцлэ кьетлогъэ иорганхэм кыяклэлэгъагъэхэм (нэбгырэ 4660-рэ) япроцент 90-рэ мэхъу. Ежъхэм кыяклэу Иофшлэн кыэгъотыгъэнымклэ аделэхэм ашлоигъоу цыфхэм лэжъаплэ ягъэгъотыгъэнымклэ иорганхэм закыфэзыгъэза-гъэхэр нэбгырэ 1743-рэ ху-штыгъэх. А пчъагъэр ыпэрэ ильэсым джаш фэдэ имазэ а шлоигъоныгъэмклэ закыфэ-зыгъэзэгъагъэхэм япроцент 42-м (ыпэрэ ильэсым процент 44-рэ хуштыгъэ) шлокыгъэп. Зэрэхъурэмклэ, кыэгъэ-лэгъоклитлоу зыцлэ кьетлогъэ-гъэхэр ыпэрэ ильэсым имэ-зэ пчъагъэхэм анахь маклэх.

Иофшлэн зимылэ граждан-хэу 2011-рэ ильэсым имэ-лылфэгъу цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэнымклэ фэлэжъэрэ иорганхэм кыяклэлэгъэхэм ны-жъэу ялэмклэ ыкй купуэ зыха-хъэхэрэмклэ зэхъоклыны-

гъэхэр афэхъугъэх. Мэлылфэ-гъум цыфхэм лэжъаплэ ягъэгъо-тыгъэнымклэ иорганхэм яучетхэм Иофшлэн зимылэ хулыфгыгъэхэу ахагъэуцуагъэхэр эклэ учетым хатхагъэхэм япроцент 49,9-м (2010-рэ ильэсым процент 48-рэ хуштыгъэх) нэсыгъ. Ыпэрэ ильэ-сым имэлылфэгъу Иофшлэн зимылэ алъытэгъэ хулыфгыгъэ-хэу атхыгъэхэр процент 49-рэ хуштыгъэхэмэ, 2011-рэ ильэсым ахэм япчъагъэ процент 49,1-м нэсыгъ.

2011-рэ ильэсым ижъоны-гъуаклэ и 1-м ехъулэу Иофшлэн зимылэхэу учетым хагъэуцуагъэ-хэм хулыфгыгъэхэу ахэтыгъэхэм япчъагъэ 2417-м ыкй лэжъаплэ зимылэхэу эклэ учетым хагъэ-уцуагъэхэм япроцент 44,6-м шло-мыкыгъэмэ, ыпэрэ ильэсым ахэм япчъагъэ процент 47,5-м нэсыгъ.

Лэжъаплэ кыафэгъотмэ ашло-игъоу 2011-рэ ильэсым цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэнымклэ республикэ кыулыкьум иорган-хэм кыяклэлэгъэхэм янахьбэр ильэс 14 — 29-рэ зыныбжэ ку-пым шыщых. Лэжъаплэ лыхъу-хэрэ гражданхэу эклэ иорганхэм кыяклэлэгъэхэм ахэр япчъагъэ-клэ япроцент 48,6-рэ мэхъу (2010-рэ ильэсым процент 60,1-рэ хуштыгъэх).

2011-рэ ильэсым ижъоны-гъуаклэ и 1-м ехъулэу лэжъаплэ

зимылэхэу атхыгъэхэр нэбгырэ 4921-рэ мэхъу. А пчъагъэр гъэ-рекло джаш фэдэ ипалэу ехъу-лэу Иофшлэн зимылэхэу атхыгъэ-гъэхэм (нэбгырэ 5452-рэ ху-штыгъэх) проценти 10-клэ нахь маклэ.

2011-рэ ильэсым ижъоны-гъуаклэ и 1-м ехъулэу лэжъаплэ зимылэхэу Мыекыуапэ нэбгырэ 1271-рэ, Адыгэкъалэ нэбгырэ 313-рэ, Джэджэ районым 542-рэ, Кошхъэблэ районым 622-рэ, Красногвардейскэ районым 354-рэ, Тэхъутмыкьое районым 398-рэ, Теуцожэ районым 277-рэ, Шэуджэн районым 375-рэ ашат-хыгъэх.

Мэлылфэгъум лэжъаплэ зи-мылэклэ алъытэгъэхэ ыкй пособие зыфагъэуцугъэхэ нэбгырэ 1603-м (2010-рэ ильэсым нэбгырэ 2000 хуштыгъэх) шыщхэу нэбгырэ 1145-м Иофшлэн зэрымилэ пачэ пособие афагъэуцугъэ, цыфхэм Иофшлэн кыафэзыгъотырэ орган-хэм сэнэхъат зэрагъэгъотыгъэхэ еджакло агъэклогъэхэ нэбгырэ 558-м еджэфэхэклэ аратынэу сти-пендие афагъэнэфагъэ. Учетым нэбгырэ 1915-рэ (2010-рэ ильэсым нэбгырэ 3142-рэ хуштыгъэх) хагъэкыжыгъэ. Ахэм ашыщхэу нэбгырэ 844-м (2010-рэ ильэсым нэбгырэ 1293-рэ хуштыгъэх) лэжъаплэ кыагъотыгъэ.

Адыгэ Республикэм цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэнымклэ

икъулыкьу иорганхэм 2011-рэ ильэсым ижъоныгъуаклэ и 1-м ехъулэу вакансие 4933-рэ ашат-хыгъэ. Ащ нафэ кызырешлы-рэмклэ, зы Иофшлэнлэ чыплэр кыдыдхыгъэным кыкледурэр лэжъаплэ зимылэхэм ашыщхэу зы нэбгыр нылэп. Зы Иофшлэнлэ чыплэм пачэ лэжъаплэ зимылэхэр зэрэзэнэкьокьухэрэм икоэффи-циент анахь зышыинхэр Кош-хъэблэ районымрэ (7,4-рэ) Адыгэкъалэрэ (5,9-рэ).

Лэжъаплэ зимылэхэу атхыгъэ-рэм республикэм лэжъаплэу шыриэр кылыхыгъэ ыкй 2011-рэ ильэсым ижъоныгъуаклэ и 1-м ехъулэу проценти 2,3-м кынын-сыгъ (гъэтхэпэм и 1-м ехъулэу проценти 2,5-рэ, мэлылфэгъум и 1-м ехъулэу проценти 2,5-рэ хуштыгъэх). Прогнозхэм кы-зэрагъэлыгъорэмклэ, гухэлэ гъэнэфагъэ зылэ республикэ программэхэу аухэсыгъэхэм яшлуагъэклэ 2011-рэ ильэсым иикыгъом ехъулэу Иофшлэн зимылэхэу атхыгъэрэм япчъагъэ республикэм лэжъаплэу шыри-эр проценти 2-м шлокыгъэтэп.

ЕУТЫХ Аскэр.

Экономикэ Иофшлэнымклэ ыкй Иофшлэнымклэ бэдзэр-шыплэм изытет зэхэфы-гъэнымклэ отделим иведу-щэ специалист.

Зызэхашагъэр ильэс 20 хъугъэ

Урысыем цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэнымклэ икэралыгъо кыулыкьу зы-зэхашагъэр ильэс тлоклэ зэрэ-хъугъэр мэлылфэгъум ха-гъэуцуагъыгъэ. 1991-рэ ильэ-сым мэлылфэгъум и 19-м кыуачлэ зылэ хъугъэ Феде-ральнэ законэу «Урысые Фе-дерацием цыфхэм лэжъаплэ шягъэгъотыгъэным ехы-лагъэ» зыфилорэм а мэфэ-кыр занклэу епхыгъ. А до-кументым ыгъэнэфагъэх цыфхэм лэжъаплэ зэрагъэ-гъотыным фэшл аделэгъэным ехыллэгъэ правовой, эконо-микэ ыкй зэхэщэн Иофы-гъохэм япхыгъэ кэралыгъо политикэм лъапсэу илэхэр. Ащ кышыублагъэу Иофшлэ-нымклэ ыкй лэжъаплэ зимы-лэхэр а кыныгъом социальнэу шыуухьонгъэнхэмклэ консти-туционнэ фитыныгъэхэу цыфхэм ялэхэм якэралыгъо гаранттихэр хабзэм аригъэ-гъотыгъэх, Иофшлэнымклэ амалэу ялэхэр ежъхэр зэрэфэ-хэм тетэу агъэфедэнхэ, егъэ-зыгъэклэ хэти Иоф рагъэшлэн амылэкыныу агъэнэфагъ. Джаш фэдэу законым нэбгы-рэ пэпчэ ежъ ишлоигъоныгъэ тетэу зыфэ сэнэхъатыр, зы-пыллышт Иофыр, зэрехашт ІонатІэр кыыхынын фитэу агъэпсыгъ.

Гражданхэм Иофшлэн ягъэ-гъотыгъэнымклэ кыулыкьур лэжъаплэ зэрагъэгъотыным еп-хыгъэ Иофыгъохэр псынклэу зэшлохыгъэнхэм, а Иофыр кыинэу зыштыгъэпсыгъэ лъэ-хъаным Иофшлэным клэгъу-шлуныгъэу фырагъэ кыгъэ-жыгъэным, материальнэ фэдэ кыалэкъанымклэ Іэпылэгъу афэхъугъэным яхыллэгъэ кы-ралыгъо политикэр пхырыгъэ-

кыгъэным иамалышлоу шыт. Ащ зэрехъэрэ пшъэрылэхэм ахэхъэх Иофшлэнымклэ бэдзэршыплэр гъэфорышлэгъэныр ыкй ащ изы-тет зэхэфыгъэныр, лэжъаглохэр Иофшлэнхэм жъугъэу кылуагъэ-кыныхэ амылэкыныу гъэпсыгъэ-ныр. Цыфхэм зэрэпсыуштыгъэр кызышцагъэхэшт Иофшлэнлэ ягъэгъотыгъэным фэлэжъэрэ кы-лыкьум ыкыуачлэхэм кэралыгъо фэло-фэшлэбэ кызылгъауыты. Программэ зэфэштхъафхэу зэ-хагъэуцохэрэ ыкй нэмык Иофы-гъохэу агъэнафэхэрэ зэрагъэ-цкэжъхэрэм ишлуагъэклэ обще-ствэм хэлэ социальнэ пшыр-сты-рыныгъэм кыкырагъэчы, соци-альнэ-экономикэ шылакэм кы-зыдихъырэ кыныгъохэр нахь маклэ ашых, предприниматель Иофшлэным цыфхэр пыщагъэ хъунхэмклэ кыулыкьум иорганхэм яшлуагъэ кыагъакло.

Цыфхэм лэжъаплэ ягъэгъо-тыгъэным фэлэжъэрэ джырэ кы-лыкьум пшъэрылэхэу ыгъэца-клэхэрэ, Иофшлэн зэрэзэхэща-гъэр икыу фэдизэу кылотыкы-гъэнхэм фэшл тарыхым зыфэгъэ-зэгъэн фачэ. Совет хабзэм ильэхъа-нэ цыфхэм Иофшлэн ягъэгъоты-гъэным фэлэжъэрэ системэр бюро-шыклэм тетэу гъэпсыгъагъэ ыкй ащ чыплэ пстэуи уашылуکلэу шытыгъэ плон плэкыштыгъэ. Ащ пшъэрылэхэу ыгъэцаклэштыгъэр Иофшлэнлэхэр кызыкыуштыгъэрэ сэнэхъатхэм яхыллэгъэ кыбархэр цыфхэм алъыгъэлэсыгъэнхэр ары нылэп. Нэужым ащ ипшъэрылэхэм кыахъагъагъэ гражданхэр ясэнахъатхэмклэ икларыклэу ухъа-зырыжыгъэнхэр ыкй профори-ентационнэ Иофшлэн адызехъэ-гъэныр. Къалэкъырымклэ зызылы-гъыжыгъэр кэралыгъо бюрэхэу цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэ-ным ыкй кыбархэр алъыгъэлэ-

сыгъэнхэм телытагъэхэр кызы-жъэхэм пшъэрылэхэу агъэцаклэ-хэрэм ахэхъагъагъ. Иоф зышлэн зылэкыштыгъэ гражданхэр ахэм учет ашыштыгъэх, Иофшлэнхэм ящыкыгъэ лэжъагло кыуачлэхэм япхыгъэ кыбархэр зэлуагъагъэ-хыгъэх, цыфхэм Иофшлэн ягъэ-гъотыгъэным, предприятиехэм апае калрэхэр кыэгъотыгъэнхэм Иоф да-шэшттыгъэ. Ау джырэ лъэхъаным адиштэу а Иофыр зэхэщэгъэным, Иофшлэнымклэ бэдзэршыплэм илэ кыныгъохэр зэхэфыгъэнхэм, тапэклэ Иофыр зэрэгъэпсыгъэ-щтым ехыллэгъэ прогнозхэр зэ-хэгъэуцогъэнхэм, Иофшлэн зимы-лэхэм япчъагъэ зыфэдизыр ыкй ащ социальнэ-политическэ Иофы-гъохэу кызыдихъынхэ ылэкы-лэштхэр гъэуцогъэныгъэнхэм фэшл, цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэ-ным ехыллэгъэ общегосудар-ственнэ кыулыкьу зэхэщэгъэн фаеу пшъэрылэ кыуцугъагъ.

Я 90-рэ ильэсхэм якыыхагъу-хэм адэжэ джырэ Урысыем мы кыулыкьур апэрэ институтэу шы-зэхашагъэхэм ашыщхэ. Ильэс эклэлыкылохэм кыаклоцл ар со-циальнэ мэхъанэ зылэ, шлогъэ икыу кыгъэу Иоф зышлэрэ кэралыгъо учреждение купышхоу гъэпсыгъэ хъугъэ.

Адыгэ Республикэм цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэнымклэ икыу-лыкьу итарихэ 1991-рэ ильэсым имэкъуогъу мазэ кышыщхэ нахь мышлэми, Урысые Федерацием цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэ-нымклэ икэралыгъо кыулыкьу исистемэ осэ икыу зылэ органэу хэуцуагъ. Цыфхэм Иофшлэн ягъэ-гъотыгъэнымклэ Адыгэ хэку гуп-чэр зызэхашагъагъэм кышыуб-лагъэу республикэм ирайон пстэуи, къалэхэу Мыекыуапэрэ Адыгэкъалэрэ цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэнымклэ гупчыгъу

ащызэхашагъагъ. Гупчэ пэпчэ унэ гъэнэфагъэ члэт, техникэкли, нэмыкыкхэмклэ икыу фэдизэу улэшыгъэх, Иофшлэн зэгъэгъо-тыгъэным епхыгъэ фэло-фэшлэ пстэури цыфхэм афэгъэца-клэгъэнхэм тегъэпсыкыгъэу ахэм ялофшлэн зэхэшагъэ. Ау эклэми анахь хэхъоныгъэшхоу мы кы-лыкьум илэр Іэпэлэсэныгъэ дэгъу зыхэлэ, цыфхэр зэрехыллэхэрэ кыныгъохэр дэгъоу зэхэзышлэ-хэрэ ыкй ылэкыштыгъэмклэ ишлуагъэ языгъэкырэ коллектив зэлуишлэу зэришлэклэу ары. Адыгэ Республикэм цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэнымклэ икыулыкьу пшышшоу илэ ху-ным фэшл лэзшэу яшлуагъэ кыэкыуагъ ылэ теуцоным пачэ кыныгъуабэмэ зэрарихыллэ-гъэм, зэхэщаклэу илэр пчъагъэ-рэ зэрэзэхъокыгъэм, пшъэ-рылэхэу зэшлуишхэрэ нахь кыин кызырэхъуштыгъэхэм.

Кыбарзехъэ амал зэфэштхъафхэр, ежъ ренэу ыкй игъо-рыгъозэ кыдыгъэкыгъэхэрэ, информационнэ интернет-порта-лыр ыгъэфедэхэзэ, Иофшлэным-клэ бэдзэршыплэм изытет ыкй цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэ-нымклэ гупчэхэм ялофшлэклэ зэ-пыу фэмъомыу цыфхэр шигъэ-гъуазэхэзэ социальнэ мэхъанэ зылэ кыбархэр икыу фэдизэу нэ-рылэгъу зэрафишлэхэрэм имы-закъоу, цыфхэм, предприятиехэм ыкй организациехэм, обществен-ным а Иофшлэным уасэ кы-зэрэфашлырэм ехыллэгъэ кы-бархэри кыулыкьум кыыллэ-сыжыкы.

КЪОХЪУЖЪ Долэт.

Профессиональнэ ориен-тациемклэ, психологическэ Іэпылэгъу ятыгъэнымклэ, сэнэхъат зэрагъэгъотыным пачэ егъэджэгъэнхэмклэ ыкй цыфхэм кыбархэр алъыгъэлэсыгъэнхэмклэ от-делим ипачэ.

Цыфхэм лэжъаплэ кыагъотыгъэнымклэ пособие кыахыгъэныр

Цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэнымклэ республикэ кыулыкьум иорганхэм аспециали-стхэр лэжъаплэ зимылэ гражданхэм законода-тельствоу аукъоу кы-зэрэхэкыгъэрэм рехъы-лэх. Ащ фэдэ хэбзэ-укъоныгъэхэм ашыщых кыбар нэпцлхэр агъэ-федэхэзэ лэжъаплэ зря-мылэм пачэ пособие, стипендие кыалахэу ыкй нахь пасэу пенсие арагъэгъэуцоу кызы-рэхэкыгъэрэм. Кыбар нэпцлхэр гъэфедэгъэн-хэм зэрэпыхъэхэрэ гражданхэм Иоф ада-шлэнэу зырагъэгъэ мафэм кышыублагъэу кыыхагъэщхэу хабзэми, пшыусыныгъэклэ посо-бие, стипендие арагъэ-гъэуцугъэу кыэнэфэ-жъэу кыыхэкы. Хэбзэ шапхъэхэр нахьбызмклэ аукъохэу кызышы-хэкыгъэрэм пособие ара-тызэ Иофшлэн кызы-рагъотыгъэрэу зэраушгъэ-фырэр ары.

Иофшлэн зимылэ пшыусыныгъэклэ посо-бие, стипендие кызы-лыкьу, нахь пасэу пен-сие заригъэгъэуцуклэ, Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс ия 159-рэ статья ыгъэнэ-фэрэ шапхъэу «зыгорэм имылыкьу тыгъуэгъэным, е пшыусыныгъэклэ зыгорэм имылыкьу епхыгъэ фитыны-гъэхэр зэгъэгъотыгъэнхэм, е цыхъэу кыпфашлыгъэр пшыхъэклэ кызыфэгъэфедэ-ным» тегъэпсыкыгъэ зэкъодзэныгъэ зэрехъагъэу алъытэ. Мыщ дэжым зэкъо-дзэныгъэм кыкыгъэрэ граж-дан зырызэхэм ыпшыэклэ зылэ кышцелогъэ ахышэ тынхэр кыахыгъэным еп-хыгъэ фитыныгъэхэр зэра-гъэгъотыгъэхэу е цыфхэм Иофшлэн ягъэгъотыгъэнымклэ кыулыкьум иорган кыбар нэпцлхэр Іэклагъахъэхэзэ ахы-щэу кыаратын фаер нахьбыз ашыгъэу ары.

Цыфхэм Иофшлэн ягъэгъо-тыгъэным ехыллэгъэ Феде-ральнэ законым ия 35-рэ ста-тия ия 2-рэ пункт зэригъэна-фэрэмклэ, кыбар нэпцлхэр ыгъэфедэхэзэ пособие кы-ахыгъэным пыхъэгъэ цы-фым ифэшшоу пшъэдэ-кыжэ рагъэхы: Иофшлэн зэ-рымилэм пачэ учетэу зыхагъэ-уцогъагъэм хагъэкыжыгъэ, ащ дыкыгъоу пособиэу раты-штыгъэр кыагъэуцу, нэужым уголовнэ Иоф кышыгъэтэ-джэгъэным пачэ Иоф зимы-шлэрэ цыфым ехыллэгъэ тхылгъэр правэушымклэ иорганхэм алъагъэлэсых.

Иофшлэн зимылэ граждани-ныр учетым хагъэкыжы цыфхэм Иофшлэн ягъэгъо-тыгъэнымклэ органым ащ пшы-усыныгъэ зэрэзэрехъагъэр кызыхыгъэщхыгъэ мафэм кы-шыублагъэу. Мыщ дэжым цыфхэм Иофшлэн ягъэгъо-тыгъэнымклэ органым матери-альнэ хъарджэу ригъэшлыгъэр судым иунашго тегъэпсы-кыгъэу цыфым епшыныжы.

УДАЛОВА Дарья.

Цыфхэм Иофшлэн ягъэ-гъотыгъэным мылыкьу пэлугъэхъэгъэнымклэ ыкй отчетностымклэ отделим испециалист-эксперт шъхал.

ТХЭКІОШХОМ ИТЫН ЛЪАПІ

Адыгэ, Къэбэртэе, Къэрэщэе-Щэрджэс республикэхэм ятхэкӀо гъэшӀуагъэу, СССР-м, Урысыем, Адыгэ Республикэм я Къэралыгъо премиехэм ялауреатэу МэщбэшӀэ Исхъакъ имэфэкӀ инэу къэблэгъагъэм ехъулӀэу усэхэр, поэмэхэр, зэдзэкӀыгъэхэр зыщызэхэуӀгъоегъэхэ зэхэт тхылъищ къыдигъэкӀыгъ. Ахэр Мыекъуапэ, АР-м итхылъ тедзӀпӀэ къыщыхаутыгъэх. ГуцыӀапэр зытхыгъэр зэлъашӀэрэ шӀэныгъэлэжъэу, литературнэ критикэу ЩэшӀэ Казбек.

МэщбашӀэм итворчествэ куоу изышӀыкӀыгъэу, Іофыбэ ащ дэзышӀагъэу, непи дэзышӀэрэ ЩэшӀэ Казбек итхыгъэ-гупшысэ «Щэпсэу дунaim адыгэ лъэпкхэр» цӀэу фишӀыгъэр.

ТхэкӀошхом ищӀӀэныгъэ ыкӀи итворчeskэ гъогу шӀуамбгъо зыфэдэр, лъэныкъорыгъазу шымытэу, бгъу пстэу-ми алъыӀэсэу, ипэублэ псэлэ игъэкӀотыгъэу апэрэ тхылъым къыдэхъагъэм ЩашӀэм къыщыриӀотыкӀыгъ. Ащ къыкӀлэ-лъэкӀох псэ дэдэу МэщбэшӀэ Исхъакъ икӀлэлэгъу-ныбжыкӀлэгъум ытхыгъэгъэ усэхэр. Илъэс 15 зыныбж Исхъакъ иапэрэ усэ зеошхор зэраухыгъэм игушӀуагъо щызэхӀапӀэу гъэпсыгъагъэ. КӀалэр пстэу-ми апэу янэ ащ къыфеджэгъагъ, усэм цӀэу фишӀыгъагъэри ныр ары Исхъакъ къезыӀогагъэр.

КъэбарышӀу, гушӀогъошху

«Заор аухыгъ, заор аухыгъ!» —

КъэбарышӀум чӀылъэр къычъыхъагъ.

ТекӀоныгъэр тыхэгъэгу къыдихыгъ,

Пый мэхъаджэр ибы рилъыхъагъ.

ТидзэкӀолӀмэ муары Берлин шъхъагъы

Быракъ Плъыжъыр лъагъу щӀагъӀагъ.

Дунай нэфым лыгъэу фызеишъхъагъэр

ЧӀылъэм щыбыбатэу шъуӀлӀагъ.

Мы усэмкӀэ МэщбашӀэм апэрэ тхылъыр къызӀуиыгъ, 1945-м къыщегъэжъагъэу 1960-м нэсэу, зэкӀлэыкӀокӀэ

зэгъэзфэгъагъэ ахэлъэу усэхэр къыщытыгъэх.

Я II-рэ томым къыдэхъагъэх 1960 — 2011-рэ илъэсхэм ытхыгъэхэр.

Я III-рэ тхылъым — сатыриплӀ усэхэр, поэмэхэр, 15 хъухэу — «Цыф лъэшхэр», «Хыуай», «ШэкӀуищ», «Орэд», «Сшынахыжъ», «Шыу машӀу», нэмыкӀхэри дэбгъотэщтых.

Я III-м МэщбашӀэм изэдзэкӀыгъэ ІофшӀагъэхэм чӀыплӀэ шаубытыгъ. Ахэр — «ЕгъэшӀлӀэ псынэкӀлэчъых». МэщбэшӀэ Исхъакъ. «Игорь идзэ фэгъэхыгъэ псалъ». А. Пушкин. «Гъоплэз шыу». «Рыцарь хъарам». «Моцарт-рэ Сальерир». М. Лермонтов. «Къэрабгъ». Н. Некрасов. «МэшӀоку гъогу». А. Блок. «ПшыкӀутӀу». В. Маяковский. «Гъончэдж

зыщыгъ ошӀуапщ». С. Есенин. «Анна Снегина».

Мы тхылъищым МэщбэшӀэ Исхъакъ игушӀхъэлэжыгъэ бай ащызэхэуӀгъогагъ, ащызэгъэзфагъ. Ахэр тхакӀом игупшысэ дунай гъэшӀлӀэгъон уанӀу къызыгъэуцох, ащ ухъзышӀэрэх. Зэчый инкӀэ Тхэр къызэтэгъэ цыф Іуш гъэсэгъэшхоу МэщбэшӀэ Исхъакъ иакъыл зафӀкӀэ шӀур ыпхъэу, ылэжъэу, усэн-тхэн-гупшысэныр ежъ шыщ шъыпкӀэу, ІэнэтӀэшхо зэрэфэхъугъэр, итворчествэ чъыг лъэпсэ пытэу зызэриштагъэм ишыхъагъ.

«ТхакӀом лъэпкыым фэлэжъэныр иапэрэ пшъэрыл, — еӀо ЩэшӀэ Казбек. — Ащ ылэжъырым къыкӀаӀорэр мылъку къодыеп. МэщбэшӀэ Исхъакъ усэн, тхэн Іофым мылъкушхо хихыгъэу къысшыхъугъэп, Іофэу ышӀагъэм къинэу тыри-

гъэкӀодагъэр иадыгэ лъэпкы зыфилэжыгъэр. Адыгэ гупшысэр ылӀэтыгъ, адыгабзэр ыгъэлэгагъ, адыгэ тарихыр тигъэшӀэжыгъ, адыгэ гушчы-Іэм дунэе Іофымрэ цыфым ыгу шышӀлэхэрэмрэ зэхэпхэу, зэхӀапӀэу къыригъэлъэгъуагъ».

Ныбжъ гъэшӀогъэ дахэр жьоныгъуакъэм ыкӀэм хэзыгъэ-унэфыкӀырэ МэщбэшӀэ Исхъакъ игъашӀэ анахъ мэхъанэ къезытырэ иадыгэ лъэпкы фырилӀэ шъхъэкӀлӀфэ-лътэныгъэ иныр, Хэгъэгум зэриер, ежъ-ми ар зэриер кӀигъэтхъэу, имэфӀкӀ тефэ дэдэу итхыгъэхэр зыдэт тхылъищыр тын лъапӀэу, тын гуапэу илъэпкы ыпашъхъэ къырилъыхъагъэх.

Хъарым икъежъэпӀэшӀу хъунхэшъ, гушӀогъуабэ Исхъакъ къыфахыныу фэтӀэІо.

ГЪЭСЭНЫГЪЭ-ПІУНЫГЪЭ ІОФЫГЪОР

Бэ ыпшъэ ифэрэр, зэшӀуихырэр

ашӀоигъоу мы журналитӀумэ я ІофышӀлэхэр ямурад дӀорышӀлэх, дэулэх.

«Узэгугъурэр къыогугъужы» зэрӀорэм ищӀэсэх 2011-рэ илъэсымкӀэ апэрэ номерхэу тӀумкӀи къыдэкӀыгъэхэр.

Непэ сэ анахъу сыкызыщыуцумэ сшӀоигъор

«Родничокыр» ары. ЫцӀэм фэдэр ышъхъэу ар къыдэкӀыгъо къэс нахъ кӀэракӀэ, ІэпкӀлэ-лъапкӀэ, Іушэу гъэпсыгъэ мэхъу. Мы журналым иредакторыр БэгъушӀэ Марыет. Сабыйхэм, еджакӀохэм, ныбжыкӀлэхэм ядунай рилъэгъукӀэу, ришӀыкӀлэу, ыгукӀэ ахэр пэблагъэхэу, афэгумэкӀлэу, амал зэфӀэшъхъафхэр къызфигъэфедзэ, ахэр гъогу занкӀэ тецэгъэнхэм, гукабзэхэу, ІорышӀлэхэу, ІэдӀбхэу пугъэнхэм Марыет мыпшыжъэу Іоф зэрэдишӀлӀэрэ журналым изытет къыуегъашӀэ.

Адыгеир — лъэпкыбэм яун. Ащ щыпсэурэ цыф лъэпкы зэфӀэшъхъафхэр урысыбзэкӀэ тхыгъэ «Родничокым» еджэх, зэрэхъурэмкӀэ, нахъ цыфыбэм мы журналыр алъӀлэсы. Джащепхыгъэу пшъэрылгыри сыдигъуи нахъ ин зэпыт — адыгэ

закъохэр арэу шымытэу, зэкӀэ республикэм щыпсэурэ еджа-кӀохэр, ныбжыкӀлэхэр, ны-тыхэр, кӀэлэегъаджэхэр зылыппӀэхэзэ, адыгэ лъэпкы культурэм, адыгэ шыаӀкӀэм, адыгэ гупшысакӀэм, адыгэ ІофшӀаӀкӀэм фэбгъэн-Іуасэхэзэ, цыфыгъэ шӀпхъэ тэррэхэм афӀпӀцӀэнхэр Іоф къызэрыкӀоп. Джа Іофыгъо иныр ыпшъэ ефэ ыкӀи шытхъу хэлъэу зэшӀуехы, сэ сишӀошӀыкӀэ, журналэу «Родничок Адыгеи» зыфиӀорэм.

Сэ ар пхъонтэжыы кӀэракӀэм фэсэгъадэ, зышӀогъэІофи зэ зы-закъо къызӀлухи, ор-орэу уфэ-зэщы зэрэхъуштым седжэнджэ-шырӀэп.

КӀэлэцыкӀлэхэм апаеми журналыр уинми уегъадало, уегъэ-гупшысэ, узылгъэщ. Ащ фэдэ амал зилӀэр зилоф зышӀоІофэу, зыгъэтэрэзэу, зыгъэцӀаӀлӀэр ары. Мэзищым зэ къыдэкӀырэ «Родничокыр» хъугъэ-шӀэгъэ гъэшӀлӀэгъонхэмкӀэ, сурэт зэфӀ-шъхъаф дахэхэмкӀэ бай. Илъэсым иохътиплӀ ыкӀи шыаӀкӀэм ате-шӀыкӀыгъэу шъуашӀэмкӀи куп-кымыкӀи гъэпсыгъэ. Материал зэфӀ-шъхъафхэр ІэшӀугъаӀлӀэр фэ-багъэрэ ахэлъэу къыщытыгъэх. Республикэм ис сенаушхэм амакыи, ялэшӀагъэхэри мыщ етӀлгъагъох. Тарихым фэгъэхы-гъэхэри итых, лъэпкы шэн-хаб-зэхэри, гъэпсыкӀлэ-шӀыкӀлэ дэгъу-хэри, пшысэ ыкӀи тхыгъэ цы-

кӀухэри, усэхэри, рассказхэри дэбгъотэщтых.

«Уижъ ыӀорэр шӀэ, уикӀэ ышӀырэр шхы» зыраӀоу журналыр къызӀлӀуехы «Тинэнэжъ» зыфиӀорэ тхыгъэ цыкӀлӀум. «Наша бабушка» (М.ЛъэустӀэнджӀл). Нэнэжъ хъупхъэм иӀэ-шӀугъэ мыщ дахэу къыщы-Іотагъ, къыщыгъэлъэгъуагъ.

— ХэтӀа анахъ цыф гу-кӀэгъушӀлӀэу мы дунаим те-тыр? — къэупчӀэ авторыр.

— Ар синӀэжъ, — еӀо, уежэн имыщыкӀагъэу къепчъы зэкӀэ ишӀыкӀи, иӀуакӀи, ицӀы-фышӀлугъы.

Гъатхэм фэдэу кӀэракӀлэх рес-публикэм икӀлэлэцыкӀлэхэм ыкӀи Санкт-Петербург къыратхы-кыгъэ усэхэр. Ахэр «Красави-ца весна» (Алеся Аджиева), «Веснушки» (ШъэуапӀлӀэкъо Джульетт), «Сестренка» (ЛӀыунэе Суанд), «Мамины руки» (Оксана Безмельницына), нэмыкӀхэри.

«Сэ музейм уздэсщӀт» зыфиӀорэ рубрикэу музейм иӀофышӀлӀэ Надежда Бурмистро-вам къыгъэхъазырырэм ренэу тхыгъэ гъэшӀлӀэгъонхэр итых. «Адыгеир ыкӀи дунаир» зы-фиӀорэ нӀкӀлӀубгъохэм бэ къы-уаӀуатэрэр, уагъашӀлӀэрэр. Ар тӀэдэ шыӀэ адыги азыфагу лъэ-мыдж изыщэу гъэпсыгъэ. Жур-налисткэу ТӀэшъу Светланэ егъэхъазыры.

Егъэджэн-пӀуныгъэм ехы-лӀэгъэ тхыгъэ кӀэкӀлэхэу респу-бликэм икӀлэлэегъэджэ дэгъухэм, еджэкӀо чанхэу шӀэныгъэ ку-ухэр зилӀэхэм къатегушыӀлэхэрэ-р къыдэхъагъэх.

«Мыекъуапэ иурамхэм арыкӀу» зыфиӀорэ нӀкӀлӀубгъоми уналӀ теодзэ. «Мой Майкоп» зыфиӀоу СОШ N 17-м ия 3-рэ класс щеджэрэ Кристина Про-хоровам ытхыгъэм уегъатхъэ. Узымыгъэзэщырэ джэгукӀэ зэфӀэшъхъафхэри журналым дэтых. ЦыкӀлӀуи, ини, хэтӀи шыӀэныгъэм зэрэфӀлӀэкӀлӀэу зэрэхъуцорэм, ежъ илъагъо къызэригъотырэм яхы-лӀагъэх тиорӀдыӀо, усӀкӀо, спортс-мен ныбжыкӀлэхэм афэгъэхы-гъэ тхыгъэхэр. Сабыигом иӀэ-шӀугъэ дэхагъэ сурӀэттехыгъэ зэфӀэшъхъафхэми зэхуагъашӀэ.

Мы сабий нӀфыбзэу, ежъыр-кӀэ апэрэ гъатхэм емыплъэкӀы-рэм уимыгъэгъушхон плъэкӀына?!

Дунаир Тхэм къызфигъэ-шӀыгъэр ыкӀи зыфыщӀлӀэр кӀэ-лӀэцыкӀлӀухэр арымэ, журналэу «Родничок Адыгеир» ыкӀи «Жъогъобыныр» а дунаишхом хӀэпчыныхэу щытхӀэп. Ахэм пӀу-ныгъэ-гъэсэнныгъэ Іофыгъор яшъыпкӀэу лъагъэкӀуатэ. КӀэлэ-цыкӀлӀухэм, ныбжыкӀлэхэм ягу-лътэ къагъэушы, шӀэныгъа-кӀлэхэм ренэу ахэр афашӀэх.

МАМЫРЫКЪО
Нурмет.

НАУЧНЭ ЕДЖЭНХЭР

Славян тхыбзэмрэ культурэмрэ
яхэхъоныгъэхэр

АР-м ыныбжь илээс 20 зэрэхурэм ипэгъоклэу ыкли славян тхыбзэмрэ культурэмрэ я Мафэ фэгъэхыгъэу Лэапкэ библиотекэм научнэ еджэнхэр шызэхашагъэх. «Культурно-просветительское движение на Северном Кавказе (XIX — первая треть XX века)» зыфиорэ темэ иныр кызылэуиэху ар гъэпсыгъэ.

Гуманитар ушэтынхэм апылэ Адыгэ республикэ институтэу Т. Кірашэм ыцлэкэ шытым иотделэу славян-адыгэ культурэ зэпхыны-

гъэхэм афэгъэзагъэмрэ библиотекэмрэ ар зэдагъэхъазырыгъ.

Научнэ лофтхъабзэм ипрограммэ кызырэдильтыгъэу, мыщ гупшысэ шъхалэр кызылотыкырэ докладхэмрэ псэлэз клэкхэмрэ кышашыгъэх.

Научнэ мэфэкыр шлуфэс гушылэкэ кызылэуи-хыгъ ыкли ащ хэлажыгъэхэрэм къафэгушлуагъ АРИГИ-м идиректорэу Бырсыр Батырбий.

Ащ ыуж еджэнхэр лъагъэклогатгъэх.

ДЗЭУКЪОЖЪЫКЪО Нуриет.

Зэнэкъокъум рагъэблагъэх

2010-рэ илээсым проектэу «Урысыемрэ Туркменистанрэ. Зэгъусэхэу ыпэклэ лъыклотэщтых» зыфиорэм илофшлэн ригъэжыагъ.

Проектым лъэныкыуабэ кызылэуеубыты. Ахэм ащы-щых ушэтын, гъэсэнэгъэ, тарихь-патриотическэ, культурнэ-просветительскэ лофтхъабзэхэр. Туркменистан ыкли нэмыкІ Среднеазиатскэ регионым хэхэрэ хэгъэгухэм зэпхыныгъэу адырилер нахь пытэнымкІэ Федеральнэ инвестиционнэ плошадкэ хъун фае мы проектэр.

Проектым чыплэшхо шызы-убытырэн зэнэкъокъоу «Туркменистан. Сыда ащ ехылаагъэу сэ сшлэрэр?» зыфиорэр Урысы-ем шыклошт. Ащ фэдэ зэнэ-

къокъу Урысыем фэгъэхыгъэу Туркменистани шызэхашэшт.

Мыр яцэнэрэ зэнэкъокъоу шыт. Ар Урысыемрэ Туркменистанрэ зэдэпсэунхэмкІэ Зэ-зэгъыныгъэу зэдаштагъэр — илээсипшІ ыкли Хэгъэгу зэо-шхор зауhyгъэр илээс 70-рэ зэрэхуэхэрэм афэгъэхыгъ.

Зэнэкъокъум гурыт профес-сиональнэ ыкли апшгъэрэ еджа-плэхэм ястудентхэр хэлэжыэн-хэу рагъэблагъэх. лофшлагъэхэр мы илээсым ичъэпыогъу мазэ нэс аштэщтых. Шэклогъум ыкли тыгъэгъазэм клэуххэр зэ-

фахысыжыынхэш, анахь дэгъухэм шлухъафтынхэр афа-шлыщтых. Анахь лофшлэгъэ дэгъухэм яваторхэр зы тхъама-фэрэ кыэтынхэу Туркменистан рагъэблэгъэщтых, ялофшлагъэ-хэр журналэу «Миг» зыфиорэм кыыхиутыщтых.

Зэнэкъокъум хэлэжыэшт-хэм заявкэхэр мы адресым-клэ агъэхъынхэ фае: 11517, Москва, ур. Народная, үнэр 4/1, Дунзе Союзэу «Мужество и Гуманизм» зыфиорэр е электроннэ адресэу interminq54@mail.ru.

Сабый Ыгъыплэ

зэрямылэм егъэгумэкІых

Мыеклопэ машинэшІ заводым ипашэу ЕмТІлыгъ Заур-кѳан профсоюзым хэт илофы-шлэхэм джырэблагъэ алуКІэ-гъагъ. Ащ шытегушылаагъэ заводым лоф шызышлэхэрэм ясабийхэр клэлэцІыкІу Ыгъы-плэхэм аратынхэ зэрамылэ-кІырэм кыыхэкІэу ныбжыкІэ-хэр лофшлалэм зэрэлуКІыжы-хэрэм епхыгъэ кыиныгъом. За-уркѳан кызырэлиуагъэмкІэ, мыр гумэкІыгъо шъхалэу джыдэдэм лофшлалэм илэхэм ащыш.

— Къэлогъэн фае, — кы-щилуагъ зэлуКІэгъум предпри-ятием ипашэ, — Пушкинымрэ Гагаринымрэ ацлэхэр зыхыхэ-рэ урамхэр зышчызуалэхэрэм тІоу зэтет унэу шытыр тизавод клэлэцІыкІуи 120-мэ ателыгъ-гъэ исабий Ыгъыплэу зэрэщы-тыгъэр. — Нэужым АР-м ими-нистрэхэм я Кабинетрэ АР-м и Президентрэ яунашъокІэ клэлэцІыкІу Ыгъыплэр тцашэ-фыжыгъагъ. Апэ клэлэцІыкІу Ыгъыплэр медакадемием икы-тамэ ратыжыынэу фэягъэх, ау клэгъожьхи, урамэу Советскэм тетыгъэ клэлэцІыкІу Ыгъыплэр ащ ратыгъагъ. Тэ тцашэ-фыжыгъэ клэлэцІыкІу Ыгъыплэр къалэм ратыжыыншъ, зэрэ-фаеу ыгъэфедэн ылъэкІынэу ыкли тилофшлэхэм якІэлэцІы-кІухэм апае чыплэ 30 фэдиз

кышытатынэу тызэзэгъы-гъагъ. Ау а унашъор гъэцкІа-гъэ хуэгъэу пфэлоштэп.

Пашэм кызырэлиуагъэмкІэ, гъэрекІо мы лофгыбгом пае АР-м и Премьер-министрэу КъумпІыл Муратэ зылуигъэ-кІэгъагъ ыкли клэлэцІыкІу Ыгъыплэр къалэм зэрэфаеу ыгъэфедэн ылъэкІынэу зэрэра-тыжыгъэр ащ кырилуагъ. Къэлогъэн фае 2007-рэ илээ-сым Мыеклопэ къэлэ админи-страцием иунашъокІэ сабий Ыгъыплэр ыпкІэ хэмылгъэу федеральнэ мылкъум зэрэха-гъэхъажыгъагъэр. Ащыгъум Адыгэ къэралыгъо университе-тым еджэплэ корпусхэр зэрэфи-мыкыухэрэм кыыхэкІэу, клэлэ-цІыкІу Ыгъыплэр университе-тым ратыгъ. Джы университе-тым адыгэ филологиемкІэ ифа-культет чІэхэр ащ шеджэх.

— КІэлэцІыкІу Ыгъыплэхэм яфэшъошэ статус ялэу шы-жыгъэнхэ, ащ пае псэуальэхэр нахыбэу гъэпсыгъэнхэ зэрэ-фаер Урысыем и Президентэу Д. Медведевым бэрэ къеломы, а гумэкІыгъор тэ тызэрэфаем фэдэу зэшлохыгъэ хьурэп, — ело Зауркѳан. — Тхьэм ишы-куркІэ, мары Адыгэ къэра-лыгъо университетым иеу унэ зэтэгъэпсыхъагъэ къашыгъ. Арышъ, студентхэр зыщеджэ-штхэмкІэ гумэкІыгъо шымылэ-

жынынэу сэгугъэ. Джы тэ тызы-кІэлэлуэрэр мы псэуальэр ыпкІэ хэмылгъэу федеральнэ мылкъум кыыхахыжыыншъ къалэм кыратыжыыншъ ыкли тэ республикэм зэрэтищэфы-жыгъэгъэ осэ дэдэмкІэ къа-щытщэфыжыынэу ары. Ащ фэ-дэу зыхыкІэ, къалэм бэджэн-дэу еттынышъ, тилофшлэхэм якІэлэцІыкІухэм къатефэрэ чыплэ пчъагъэр шырялэнэу дгъэпсышт. Ау мы унэр ыпкІэ хэмылгъэу федеральнэ мыл-къум зэрэхагъэхъажыгъэм кыыхэкІыкІэ, къалэм ащ фэдэ лъэкІ имылэу кытаІо, тишІо-игъоныгъэ пхырыдгъэкІын тлэкІырэп.

Заводым ипашэ нэмыкІ Іэубытыплэу къашІыхэрэм ащышэу кылуагъ а псэуальэм кыпэгъунэгъоу пивэшІ заво-дыр зэрэщытым кыыхэкІэу, сабий Ыгъыплэ ащ кышызэ-лупхы мыхъуштгъэу законом зэ-ригъэнафэрэр. Ау егъашІэми ахэр зэпэгъунэгъоу шытыгъэх, зыпари иягъэ къэкІуагъэп нахь.

МашинэшІ заводым ипашэ зэшІуиыгъэ лофыгъохэм проф-союзым хэтхэр зашегъэгъоза-хэм, а кыиныгъор зэшІохыгъэ охъуфэ ыуж зэритыштхэр проф-союзым хэтхэм къалуагъ ыкли зэдаштагъэ ащ пае АР-м ипа-цэхэм зафагъэзэнэу.

КІАПЭ Фатим.

Псым шъушысакъ!

Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо уахътэр къэблагъэ, мэфэ фабэ-хэр кызызэкІэлъыкІохэкІэ, цыфэу псылушъохэм аусыр на-хыбэ хъушт. Адыгеим псгъумкІи псылыгъыплэу ыкли псы-убытыгъэу 300, псыхъоу ыкли псыхъоу цыкІоу 130-рэ, канал зэфэшъхъафхэр итых. Ахэр зэкІэ жыы къабзэ кызыратэу, дунаир кызырагъэуучылатэрэм имызакъоу, уащымысакъымэ шынагъоу шытых.

Илээс къэс тхъамыклаагъоу псым кышыхъурэр нахь мэкІэным фэшІ, УФ-м и МЧС АР-мкІэ и Гъэлорышлалэ псгъ-уми агъэцкІэн фаехэр джыри зэ агу кыгъэкІыжыых.

1. **Шапхъэхэм адиштэу агъэпсыгъэ чыплэхэр ары зызыцЫбгъэпскІын фаер.**

2. **Уешъуагъэу псым ухахъэ хъуштэп.**

3. **Такыкыи 10 — 15 нахыбэрэ псым шъухэмыс, чыплэ шъукъаллэмэ шъулэпкэ-лэпкэхэм фэц къахъанкІэ шы-нагъо.**

4. **ЗыгорэкІэ фэщым шъуиубытыгъэмэ, пкыыгъо папцІэхэм (бгъэхэІу, мастэ, мыжъо папцІ...) яшлуагъэ къэкІошт.**

5. **Къухъэхэм, къуашъохэм благъэу шъуямысылІ, псыорэу къатырэм шъуцІилъэшъонкІэ шынагъо.**

6. **ШъуимынаІосэ чыплэм псым шъушыхэмыхь ыкли шъушыхэмыпкІ. Псы чІэгъым чІэлъым шъушыгъуазеп, язэрар кышышъуагъэкІынкІэ шынагъо.**

7. **Псыр джэгунлэ шъумышІымэ нахышІу.**

8. **КІэлэцІыкІоу есыкІэ зымышІэхэрэр псы гъунэм язакъоу кылушъумынэх.**

9. **Гъэпшыгъэу псым шъузэрэхэсыхъэрэ пкыыгъохэм, джэголъэ зэфэшъхъафхэм шъуафэсакъ. КъэшъумышІэу ахэр жьыбгъэм чыжъэу ІуиыхнхэкІэ шынагъо.**

10. **Цыфхэм бэу зызыцагъэпскІырэ чыплэхэм, гъунап-къэхэр зыфагъэнафагъэу къэшІыхъагъэ зымылэхэм къуашъокІэ, велосипедхэмкІэ е нэмыкІэу псым щесырэ пкыыгъохэмкІэ благъэу шъуаІумыхь.**

11. **Къухъэхэр зыдэщылэ чыплэхэм анэсэу шъухэмысыхь. Гъэпсэфыплэ-Іэзаплэхэм, лагерхэм ащылэ клэлэцІы-кІухэм шынагъончъэу загъэпсэфыным пае, псылушъохэр шапхъэхэм адиштэу гъэпсыгъэнхэ фае. АщкІэ пшгъэ-дэкІыжъэ зыхырэр ахэм япащэхэр арых. Псыхъапанлэр санитарнэ шапхъэхэм адиштэп, къэшІыхъэгъэн, ищы-кІэгъэ псэуальэхэмкІэ зэтэгъэпсыхъэгъэн фае. КІэлэцІы-кІухэр нэбгыри 10-м нахыбэу псым хэшъумыгъахъэх, та-кыкыи 10-м нахыбэрэ кыыхъэхэ хъуштэп.**

Чыплэу зызышыбгъэпскІырэм уфэнэлуасэу, шапхъэхэм адиштэу гъэпсыгъэми, псы чІэгъым шыхъурэр къэшІэгъуае. Мыжъошхохэр, къутамэхэр псым зы чэщкІэ кыыхъынхэ ылъэкІышт. Ащ пае псы чІэгъым шъушесы зыхыкІэ лъэ-шэу шъусахъын фае.

ХЪАЖЭКЪО Людмил.

УФ-м и МЧС АР-мкІэ

и Гъэлорышлалэ испециалист шъхал.

Хэхъажыгъэхэу
альэхъух!

БлэкІыгъэ 2010-рэ илээсым, чъэпыогъум и 2-м, чэщым сы-хъатыр 03. 00-м адэжъ Мур-манскэ хэкум ит поселкэу «Нижнее Луостари» зыфио-рэм агъэкІожыгъэ дзэ час-тэу N 08275-м кыулыкъу шы-зыхыштыгъэхэ Андрей Чеч-невымрэ Денис Андреевым-рэ загъэбылш, хэхъажыгъэх. Непэ кызынэсыгъэм ахэм частым къагъэзэжыгъэп, ялахыл-гупсэхэми зыдэщы-ІэхэмкІэ макъэ къарагъэ-Іугъэп.

Денис Андреевым итеп-лэкІэ илээс 20 ептышт, сан-тиметри 174-рэ илээгагъ, гу-рыт пкыы зэхэлъыкІэ иІ, нэгу ухъурэгъэ кІыхъашъу, къуап-цІэ, ынэхэр иных, къарэх, ышъ-хъац шлуцІашъу, клакоу клэ-упхъухъагъ. Зыхэхъажыым клэко шлуцІэ фабэ, футболкэ шъхонтІашъо, кроссовкэ шлу-

цІэхэр ыкли джинсым хэшІы-кІыгъэ гъончэдэж кІыфышъо шыгыгъэх.

Андрей Чечневыми итеплэкІэ илээс 20 ептышт, сантиметри 180-рэ илээгагъ, гурыт пкыы зэхэлъыкІэ иІ, нэ-гуф-нэшхуантІ, ышъхъац шлуцІашъо, клакоу клэупхъу-хъагъ. Зыхэхъажыым клэко шлуцІэ фабэ, футболкэ шъхуан-тІэ, кроссовкэ фыжъхэр, джин-сым хэшІыкІыгъэ гъончэдэж шхонтІашъо шыгыгъэх.

Мыхэм апае кызылэуахы-гъэ уголовнэ Іофыр зэхэфы-гъэнымкІэ шлуагъэ къэзытын къэбар горэм шыгъуазэм е клалэхэр зыдэщылэхэр зы-шІэрэм УФ-м следствие-хэмкІэ и Комитет следстви-ехэмкІэ и Гъэлорышлалэу АР-м шыІэм макъэ кыри-гъэлунэу тельэлу. Телефоныр: **56-04-20.**

Адыгеим узэрехъопсэн и

Летчик-космонавтэу, Советскэ Союзым и Лыхъужьэу Анатолий Березовоир мы мафэхэм Адыгэ Республикэм, Краснодар краим ащылагъ. Зыщанлугъэ Инэм имызакоу, тикъуаджэхэм япсуклэ зыщигъэгъозагъ. Мыекъуапэ къызэклом ныбжьыклэхэм алукагъ, Лъапкь музеймэ Къоклэпэм илгъэкхэм я Къэралыгъо музей икьутамэу тиреспубликэ икьэлэ шъхьалэ дэтымрэ якъэгъэлъэгъонхэм яплъыгъ.

— Краймкэ ящэнэрэ космо-навтэу, Адыгеимкэ апэрэу сыщыт. Шіэрэп тиреспубликэ щыщ летчик космосым шіэхэу быбыштми. Лъэшэу сыфай тикосмонавтхэм ахэхъонэу.

— Мыекъуапэ укызэклом тимужейхэм ащылъэгъу-гъэр зэфэпхысыжыынхэу игъо уифагъа?

— Хъау. Адыгеим тарихъ, культу-рэ гъэшлэгъон дэдэ ил. Ащкэ дунаим тет хэгъэгухэри къыт-хъуапсэхэу къысщэхъу. Адыгэ шъуашэм идэхэгъэ слъэгъугъэ, Стлэшэу Юрэ лъапкь шъуашэм имодельхэу ышлэгъэхэм сагъэгъу-шхуагъ.

— Лъапкь музейм укы-зэклом директорым игуа-дзэу Шэуджэн Налмэсрэ, музейм шіэныгъэмкэ илофышлэу Тэу Аслъанрэ къыпфалотагъэм, уагъэ-лэгъугъэм сащыгуау.

— Сэ сизакъоп — Трэхъо Эн-вери сигъусэу музейр къэтплгы-хъагъ. Ижырэ адыгэмэ псэуклэу ялагъэм, яшэн-хабзэмэ, лъапкь Іэ-мэ-псымэхэм, искусствэм, фэ-шъхьафмэ яхылаагъэу слъэгъу-гъэр сщыгъушхъышщтэп, джыри музейм сыкъэкложт.

— Кіэлэцкыкымэ упчлабэ къыуатыгъ, ащ къыхэклэу зыгорэхэм уягупшысагъа?

нэм сисэу гъогу сытетыми, зысэ-гъэпсэфыми адыгэ орэдхэм сядэлэ.

— Адыгэ музыкэр орыклэ сыда?

— Нурбий, Краснодар ошлэ-дэ-мышлэу тызыщызэклом, Адыге-им иорэдыло-къэшбоклэ ансамблэу «Ислъамыем» иконцерт тышызэ-деплъыгъагъ. Ижырэ адыгэ орэд-хэр, музыкэр зызэхэпхыккэ орэ-дышъор тхьаклэмэ икыжырэп, гум «шчэрэгъу». Сишъыпкъэу къыосэлэ (Анатолий Березовоир къысэплъызэ мэххы, игупшысэ-мэ къаппидзжыкы шіонгъоу упчлэ естынэу къысэлъэлэу — *Е. Н.*)

— Уищылэныгъэ адыгэ орэдыр щыщ зэрэхъугъэр сигуапэу «Адыгэ макъэм» къысщыхэсыуыт.

— Лъапкь искусствэр сэрккэ университетым фэд. Фестиваль гъэшлэгъонхэр Москва шызэхаш-хэу Адыгеим иансамблэхэр ара-гъэблагъэхэ зыхъуклэ, мэфэкл ма-фэхэу тлътгэштхы.

Тиреспубликэ икосмонавтомэ ахэхъощта?

— Урысыем икосмонавти-кэ илофыгъохэм уакъыте-гуцылэн уфитба?

— Ар упчлэ кызырыклоп. Уры-сыем икосмонавтикэ хэгъэгум ил-шъхьэтетхэм ахъсэу пэлуагъахэ-рэр мэккэ дэд. США-м егъэпша-гъэмэ, зи арыхэп. Мы илгъэсым ахъсэм тлэккэ кыхагъэхъуагъэш, Іофхэр лыкклотэнхэу сэгугъэ.

— Краснодар краим Адыгеир хэтэу космосым узыбыгыгъагъэр 1982-рэ илгъэсир ары.

Адыгеим иапэрэ космонавт зеп-тызэрэлукагъэр. Инэм тыщылэу гушылэгъу тызыфэхъум, мамырны-гъэм игъэпытэн фэгъэхыгъэ Іофы-гъомэ зэрахэлажырэ, «Мамыр-ныгъэм иодыджын» зыфигорэ та-мыгъэхэр Урысыем, СНГ-м ащы-гъэуцугъэнхэм зэрэпылтыр, ныб-жьыклэхэм плуныгъэ дэгъу ятыгъэ-ныр ипшъэрылхэм зэрахилтытэ-рэр, нэмыккэ къэбархэр къытфигор-тэгъагъэх.

Космонавтыр анахъэу зыгъэгъу-шлогъагъэмэ ащыщ Адыгэ Рес-публикэр мыгъэ илгъэс 20 зэрэхъу-рэм фэгъэхыгъэ Іофтхъэбзэ гъэ-шлэгъонхэр Мыекъуапэ, районхэм зэрашыкложтхэр.

— Тиреспубликэ иубилей зэха-хэмэ сэри сахэлажэ, сашыуджы сшіонгъу, — къытилуагъ Анатолий Березовоим.

Адыгэ орэдыр къахехы

— Адыгэ къашъохэр зэ-рэуикласэхэр тэшлэ.

— Дахэу сыкышъон сэлъэккы-ми шіэрэп, ау сиынбджэгъумэ Тэхъутемыкъуае, Щынджые, нэ-мыккэ къуаджэмэ сарагъэблагъэу, адыгэ джэгумэ, пчыхъзэхэхэмэ сакъышхыгъоу кыхэхкыгъ.

— Краснодар тыщылэу къысэплэгъагъэр сщыгъуп-шэрэп. Адыгэ орэдхэм уадэлуныр лгъэшэу уиклас.

— Ары. Москва радиомккэ икьэтынхэм адыгэ орэд ащызэхэ-хынэу бэрэ сыгугъэрэп. Сиынб-джэгъу благау Трэхъо Энвер, фэ-шъхьафхэм адыгэ орэдхэр, къа-шъохэр зытетхэгъэхэ дискхэр шлу-хьафтын къысфашыгъэх. Маши-

ТРАДИЦИОННЭ УШУР

Дышъэу медалищ, тыжыынэу...

Телефонккэ къатыгъ. Традиционнэ ушумккэ дуна-им изэнэкъокъухэр Тайвань шыклуагъэх. Адыгеим ибатыр-хэм медаль 12 зэлуклэгъумэ къащахыгъ.

Тренерэу Владимир Ва-силъченкэм къызэрэтилуа-гъэмккэ, Адыгеим испортс-менхэм ухъазырыныгъэ дэгъу къагъэлъэгъуагъ. Стлэшэу Ислъам, Иван Шевченкэм, Юрий Канатовым дышъэ ме-дальхэр къафагъэшъошагъэх. Джащ фэдэу тибэнаклэхэм тыжыын медали 5-рэ джэрз медали 4-рэ къахыгъэх.

Тибатырхэм, тренер кіэлэ-егъаджэхэм тафэгъушлэ.

ДЗЮДО. КІЭЛЭЕДЖАКІОМЭ ЯСПАРТАКИАД

Апэрэ чыплэу зы

Урысыем и Къыблэ шьолъыр икіэлэеджакомэ яятфэ-нэрэ спартакиадэ дзюдомккэ хэхъэрэ зэнэкъокъур Мыекъуапэ шыклуагъ. Адыгэ Республикэм ихэшпы-кыгъэ командэ зэлуклэгъумэ ятлонэрэ чыплэр къащы-дихыгъ. Краснодар краим ибэнаклэмэ апэрэ чыплэр афагъэшъошагъ.

1996 — 1997-рэ илгъэхэм къэ-хъугъэ кіэлэеджаклэхэр апэрэ чы-плэхэм афэбэнагъэх. Адыгэ Рес-публикэм щыщ пшъашъэхэу ха-гъэунэфыкырэ чыплэхэр къыдэ-зыхыгъэхэр:

Марина Журавлева, кк 40, Ок-сана Рямова, кк 57-рэ, Ольга Му-зычка, кк 70-м ехъу, ятлонэрэ чы-плэхэр къахыгъэх. Шъхьаккэ Са-ид, кк 52-рэ, Людмила Розно-ва, кк 63-рэ, Юлия Жирлицина, кк 70-рэ, ящэнэрэ хъугъэх.

Кіалэмэ язэнэкъокъу: Мыгу Шыумаф, кк 46-рэ, Жаккэммыкэ Айтэч, кк 60, Армен Авагимян, кк 90-м кхэхъу, ящэнэрэ чыплэхэр къахыгъэх. Тыжыын медальхэр къыдэзыхыгъэхэр: Пэрэныкэ Ан-зор, кк 50, Александр Маты-

ченко, кк 55-рэ, Дэхъу Айде-мыр, кк 66-рэ, Щышэ Астемир, кк 90-рэ.

Апэрэ чыплэр къыдэзыхыгъэр зы кіэлэеджаклэу. Ар Адыгэ Рес-публикэм изаслуженнэ тренерэу Чэтыжэ Алыи егъасэ. Блэгъожэ Амирэ килограмм 73-м нэс къэзы-шчэчирэмэ якуп шыбэнагъ, Адыгэ-кьалэ кыкыгъ, икьулайныгъэккэ къахэшыгъ.

Адыгэ Республикэм дзюдомккэ ихэшпыкыгъэ командэ зэнэкъо-къум фэзыгъэхъазырыгъэ тренерэу Роман Орабцовым къызэрэтилуа-гъэу, тибэнаклэуи 4-мэ ятлонэрэ чыплэхэр къыдахыгъэх. Ахэр чем-пион хъугъагъэхэмэ, Урысыем

иккэу зэнэкъокъоу мэкъуогъум Таганрог шыкложтым хэлэжъэнхэ альэккыштыгъэ. Волгоград хэкум икомандэ ящэнэрэ чыплэр къыди-хыгъ, очкоуи 9 нылэп Адыгеим ибэ-наклэхэм ауж къызэринагъэр.

Дзюдомккэ зэнэкъокъум еплгы-гъэх СССР-м изаслуженнэ трене-рэу Кобл Якъубэ, АР-м физкуль-турэмккэ ыккы спортымккэ и Коми-тет итхьаматэ игуадзэу Джармэкэ Юсыф, тиспорт еджаплэхэм япащэ-хэр. Мы мафэхэм Темыр Кавказым икіэлэеджакомэ дзюдомккэ язэ-нэкъокъу Мыекъуапэ шыклуагъ. Къыблэ шьолъырым щыщ судья-хэр алырэгъум тетхэу Темыр Кав-казым ибэнаклэхэм уасэ афашыгъ. Темыр Кавказым щыщ судьяхэр Къыблэ шьолъырым идзюдоист-хэр алырэгъум зэрэщыбанэхэрэм лышлэгъэх.

— Зэхэщакломэ тафэраз, — къытилуагъ Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Чэтыжэ Алыи. — Тиныбжьыккэмэ яухъазы-рыныгъэ зэнэкъокъум шытыушлэ-ккыгъ, сэнаушыгъэу ахэлъым ты-лшылаагъ.

Зэхэщыагъэхэр: Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

Къыдзыгъэкырэ: Адыгэ Республикэм лгъэккэ Іофхэмккэ, Іэккыб къэралхэм ащыпсэурэ тилгъэ-кыгъэхэм адырлэ зэпхыныгъэхэмккэ ыккы къэбар жъу-гъэм иамалхэмккэ и Комитет
Адресыр: ур.Кре-стьянскэр, 236

Редактор шъхьалэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр АУЛБЭ Руслъан

Редактор шъхьалэм игуадзэр — пшъэдэккыж зыхырэ секретары ХЪУРМЭ Хъусен

Пшъэдэккыж зыхырэ секретары НЭПШЭКЪУЙ Заур

Редакциер зыдэщылэр: 385000, кк. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшъэдэккыж зы-хырэ секретары: 52-16-77.
E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын Іофхэмккэ, телерадиокъэтын-хэмккэ ыккы зэлъы-Іэсыккэ амалхэмккэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэлоры-шланл, зэраушыха-тыгъэ номерыр **ПИ №10-3892**

Зыщыхаутырэр ОАО-у «Полиграф-ІОГ», 385000, кк. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4285

Индексхэр 52161 52162

Зак. 1416

Хэутыным узщыккэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр 18.00
Зыщыккэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхъатыр 18.00